

INNHALD

LEIAR

Gunnstein Akselberg: Samordning av namnesamlingar..... 3

NORSK NAMNELAG

Anne Svanevik: Styremøte i Norsk namnelag 4

SAMARBEIDSNEMNDA

Dagskonferanse om samordning av namnedatabasar 5

Johnny Andersen: Databaser for stedsnavn. Oppsummering av
dagskonferansen om navnedatabaser i Bergen 17.9.2003 7

Peter Hallaråker: Stadnamnarkivet for Møre og Romsdal 12

NAMNEKONSULENTTENESTA

Nils Jørgen Gaasvik: Namnesamling og samrådsmøte 2003 19

NORMERING OG BRUK AV NAMN

Botolv Helleland: Lov om stadnamn – endringar i kjømda 22

Nils Jørgen Gaasvik: Namn på avvegar..... 23

Ivar Utne: Ett år med ny personnavnlov 24

Porsanger på tre språk 28

Irene Andreassen: Kvenske stedsnavn..... 28

Endringer i organiseringen av navnearbeidet i Statens kartverk 29

Oversikt over statens navnekonsulenttenester 30

NORNA

Nils Jørgen Gaasvik: Den 13. nordiske namneforskarkongressen 31

FN-NYTT

Terje Larsen: Den nordiske divisjonen av UNGEGN 33

Botolv Helleland: UNGEGN-møte i New York 20.–29.4.2004..... 34

ANNA MELDINGSSTOFF

Stadnamninnsamling i stortingsmelding..... 35

Thorsten Andersson utnemnd til heidersdoktor 37

Doktordisputas i namnegransking i Bergen..... 37

Botolv Helleland: Alv G. Nordal Muri 1919–2003 38

Namnefaglege arbeid av Alv G. Nordal Muri 39

Målform på kartblad..... 41

Karsten Lien: På hvilket kartblad ligger et bestemt stedsnavn? 41

Karsten Lien: Statens kartverks *Håndbok for navnebehandling* 42

Gardsnamn på nettet..... 42

ARTIKLAR OG INNLEGG OM NAMN

Olav Veka: Ei namnesak til protokolls 43

Kåre Magne Holsbøvåg: Ukjende *set*-gardar som forsvann..... 44

Elizabeth Skjelsvik: Lulledalen på Voksenkollen	46
Malgorzata Falkowska: Personnamn i esperanto.....	48
BOKOMTALAR	
Lars S. Vikør: Ny namnebok	49
Botolv Helleland: Stadnamn på <i>-land</i>	51
Botolv Helleland: Ny bok i serien <i>Skånes ortnamn</i>	53
NORSK NAMNEBIBLIOGRAFI	
Klaus Johan Myrvoll: Norsk namnebibliografi 2002	55

LEIAR

SAMORDNING AV NAMNESAMLINGAR

I den siste kulturmeldinga frå Stortinget, Stortingsmelding nr. 48 (2002–2003), med tittelen *Kulturpolitikk fram mot 2014*, finst det eit avsnitt om innsamling av stadnamn (pkt. 12.5, sjå annan stad i dette nummeret av *Nytt om namn*). Her vert det peika på at i dag har ein ikkje ei samla oversikt over innsamla norsk stadnamnmateriale, og at det er trong for ei oversikt over alle dei stadnamna som alt er samla inn.

På ein dagskonferanse i Bergen 17.9.2003 vart det også lagt vekt på at ein treng eit nasjonalt oversyn over alle innsamla stadnamn i landet, men medan Stortingsmelding nr. 48 berre legg vekt på dei ideelle og praktiske føremåla med ei nasjonal oversikt, dokumenterte konferansen i Bergen også kor store skilnader det er mellom oppbygginga av dei ulike namnebasane som alt finst i dag (t.d. med omsyn til kva for opplysningar som er lagde inn, korleis opplysningane er noterte, kva for tekniske løysingar som er nytta).

Det finst ei mengd ulike namnearkiv rundt om i landet, slik Stortingsmelding nr. 48 også nemner, t.d. ved universitet og høgskular, i Statens kartverk, i fylke og kommunar, i etatar som i lange tider har nytta stadnamn i verksemda si som veg-, post- og telesamanhengar, og i ulike andre offentlege og private samanhengar.

Det er to hovudoppgåver som er knytte til arbeidet med å skaffa fram eit nasjonalt oversyn over alle dei innsamla stadnamna: 1) For det fyrste må det utarbeidast retningsliner for oppbygging av namnebasane og den tekniske organiseringa av dei. Dineast må det innsamla materialet dataførast: enno finst det mykje innsamla namnestoff som ikkje er dataført. 2) For det andre må det namnematerialet som alt er dataført, leggjast til rette slik at det er råd å søkja i heile materialet og få ut same type opplysningar om kvart einskildnamn. Berre når desse to hovudoppgåvene er løyste, kjem det samla namnekorpuset til å kunna ha dei funksjonane eit nasjonalt stadnamnkorpus bør ha.

Når dette nasjonale namnekorpuset er etablert, seier meldinga at ein har «eit grunnlag for å meina noko sikkert om behovet for eit vidare innsamlingsarbeid». Dét er ei tvtydig formulering. Ho kan tyda: «Korleis skal det vidare innsamlingsarbeidet organiserast fagleg og praktisk?», men ho kan òg tyda: «Er det trong for fleire namneinnsamlingar?». Både desse tolkingane opnar for nye initiativ, men frå ein allmennkulturell ståstad er den siste mest fruktbar.

Stortingsmelding nr. 48 set opp mange grunnar til at vi treng eit nasjonalt namnekorpus, i tillegg til at det skal vera eit grunnlag for «å meina noko sikkert om behovet for eit vidare innsamlingsarbeid», som t.d. grunnlag for skriftleg normering, grunnlag for ivaretaking av kulturminne (opplysning om levekår, arbeids- og næringsliv, tru og tenkjemåte, tilhøve til naturen), grunnlag for namngjeving av nye gater og vegar osb. Elles står det mellom linene i meldinga at ei slik nasjonal oversikt kan koplast til arbeidet med komande endringar i namnelova, endringar som skal «forenkla saksgangen, fjerna eller mjuka opp uheldige føresegner og innføra føremålsparagraf og reglar om namnevern». Slike målsetjingar og tiltak må diskuterast nøye, ikkje minst i fagmiljøet.

Samordning av eksisterande stadnamnarkiv og avgjersle om framtidig namneinnsamling må lausrivast frå det pågåande arbeidet med endringar av namnelova og kulturpolitikken fram mot 2014. Innsamling av stadnamn, både eldre og nye, må vera ein kontinuerleg prosess med perspektiv langt utover 2014 og endring av gjeldande namnelov. Innsamlingsbehovet vil alltid vera der. Om det nye kompetansesenteret for norsk språk er den rette instansen til å koordinera innsamlinga og organiseringa av stadnamnarbeidet, som meldinga nemner, er det for tidleg å seia noko om. Utan omsyn til kven som koordinerer, må den namnefaglege ekspertisen ved universiteta og høgskulane spela ei viktig rolle, og Samarbeidsnemnda for namnesaker må dessutan vega tungt i dette arbeidet.

Gunnstein Akselberg
gunnstein.akselberg@hf.uib.no

NORSK NAMNELAG

STYREMØTE I NORSK NAMNELAG

Styret i Norsk namnelag hadde møte 11. desember 2003 på Seksjon for namnegransking, Universitetet i Oslo. Åtte styre- og redaksjonsmedlemmer var til stede. Møtet ble som vanlig ledet av styreren Gunnstein Akselberg.

Under punktet «Melding frå styraren» sa Akselberg at redaktørene for *Namn og Nemne* (Akselberg og Kristoffer Kruken) på nyåret 2004 vil legge fram forslag til et redaksjonspanel («referee-ordning») for *Namn og Nemne*. Formålet er å sikre tidsskriftets faglige kvalitet og å bedre tilgangen på artikkel- og bokmeldingsstoff.

Både *Namn og Nemne* hefte nr. 20 og *Nytt om namn* nr. 38 er forsinket. Redaksjonssituasjonen for *Namn og Nemne* har vært vanskelig i høst fordi en av redaktørene ikke har tiltrådt i funksjonen. Forhåpentlig bedres situasjonen fra nyåret 2004. Mesteparten av stoffet i nr. 20 – 2003 var på plass på møtetidspunktet. Heftet blir antakelig sendt til trykking i løpet av februar 2004.

Namnelagets medlemstall ligger fortsatt tett oppunder målet på 400. For å verve flere medlemmer foreslo styret å sende et informasjonsark og *Nytt om namn* nr. 38 til Norsk Ordboks abonnenter.

Den økonomiske situasjonen i laget er bra. I samsvar med tidligere vedtak betaler Namnelaget trykkingen av *Nytt om namn* nr. 38. Styret foreslår å holde medlemskontingenten på nåværende nivå.

Akselberg arbeider med å finne kvalifiserte folk på Universitetet i Bergen, som ikke tar for høy timepris, til å lage en hjemmeside for Namnelaget på internett. Styret presiserte at det i første omgang ikke må stilles for høye krav til hjemmesida. Den kan utvikles etter hvert. Så langt det er praktisk mulig, planlegger en å legge ut eldre årganger av *Namn og Nemne* og *Nytt om namn* på nettet.

Anne Svanevik
anne.svanevik@statkart.no

SAMARBEIDSNEMNDA

DAGSKONFERANSE OM SAMORDNING AV NAMNEDATABASAR

Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, 17.9.2003

Den 17. september 2003 arrangerte Samarbeidsnemnda for namnegransking ein dagskonferanse om samordning av namnedatabasar. Konferansen vart halden på Nordisk institutt i Bergen. Bakgrunnen for tiltaket var at store mengder namn, særleg stadnamn, etter kvart er dataførte utan at materialet er gjort tilgjengeleg på nettet. Samstundes er det endå mykje materiale som ventar på å verta dataført. Eit problem som fagmiljøa lenge har måtta hanskast med, er at ulike innskrivings- og databaseprogram vert nytta. På eit møte i regi av Samarbeidsnemnda for namnegransking i Kaupanger i 1986 vart det teke til ords for at fagmiljøa skulle arbeida mot ein felles databasestruktur for stadnamn. Ei slik samordning har berre i liten grad funne stad,

og situasjonen er no slik at mange miljø sit med namnedata som ikkje er konvertible med andre basar.

På konferansen i Bergen var dei viktigaste norske fagmiljøa til stades, og det vart halde ei rekkje innlegg som vil danna grunnlag for vidare diskusjon for å koma fram til løysingar som gjer det mogeleg for ulike brukarar å utveksla og utnytta materiale i dei respektive databasane. Desse innlegga vart haldne:

Gunnar Urtegaard, Kaupanger: Orientering om og demonstrasjon av namnedatabasen ved Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane.

Finn Myrvang: Orientering og demonstrasjon av namnedatabasen ved Arkiv Nordland.

Peter Hallaråker, Volda: Innsamling og innskrivingsarbeid i Møre og Romsdal.

Botolv Helleland og *Asgeir Nesøen*: Arbeidet med namnedatabasen ved Seksjon for namnegransking, Universitetet i Oslo.

Lars Jørgen Tvedt: Dokumentasjonsprosjektets navnedatabaser.

Ole-Jørgen Johannessen, Universitetet i Bergen: Navn, kart og lyd, et databaseopplegg under utvikling ved UiB.

Johnny Andersen, Statens kartverk: SSR, navnedatabaser og kart.

Sveinung Kjellevoll, Bergen kommune: Historiske kart og navnedigitalisering.

Eva Fjærestad, Norkart, Bergen: Austevollprosjektet. Norkarts arbeid med å utvikle en database med navn, ortofoto og lyd.

Gunnar Thorvaldsen, Registreringssentralen for historiske data, Tromsø: Registrering av historiske data og navn. Hva gjør vi med det?

Etter innlegga var det diskusjon. Nedanfor gjev Johnny Andersen ei oppsummering av konferansen der han skisserer eit framlegg til vidare oppfølging. Dessutan er ein utvida versjon av innlegget til Peter Hallaråker prenta i dette nummeret av *Nytt om namn*.

Arbeidsutvalet i Samarbeidsnemnda for namnegransking
Ole-Jørgen Johannessen og Botolv Helleland

DATABASER FOR STEDSNAVN

Oppsummering av dagskonferansen om navnedatabaser i Bergen 17.9.2003

Situasjonen innenfor det totale navnemiljøet er at det i dag er mye data i «skuffer og skap» og muligheten for utveksling av informasjon mellom miljøene er i stor grad på papir. Dette gjør moderne navnebehandling og forskning på stedsnavn til en tung sak.

Presentasjoner på møtet

Først ut var «Navnebasen ved Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane» som har registrert stedsnavn i Sogn og Fjordane på et meget detaljert nivå. Ansvarlig Gunnar Urtegaard viste frem en løsning som mange andre miljøer sikkert kunne ønske de hadde.

Deretter ble den store innsamlingen som er gjort i Nordland vist av Finn Myrvang, hvor det i tillegg til de vanlige navneopplysningene ligger inne flotte bilder av stedene. Ulempen ved registreringen var at det ikke er digitalisert koordinater til stedene.

Asgeir Nesøen fortalte fra forsøket på å gå gjennom det som er av data ved Seksjon for navnegranskning ved Universitetet i Oslo (UiO). Problemerkene var data som nesten var «utgått på dato» pga. gamle dataformater og datamedia. Han hadde gjort et prisverdig arbeid med å sette opp en datamodell for en fremtidig stedsnavnbase ved UiO.

Lars Jørgen Tvedt fra «Dokumentasjonsprosjektet ved universitetene» gikk gjennom mange allerede tilgjengelige internettadresser innenfor universitetene i Norge som hadde som tema stedsnavn, personnavn, gårdsnavn og historiske arkiver. Disse var organisert både som søkbare registre i alle ledd og som delvis søkbare med rasterfiler av gamle dokumenter. Her er det mange interessante datakilder for de som privat vil søke etter sine egne aner. Han pekte også på behovet for et felles syn på hvordan man organiserer stedsnavndata.

Ole-Jørgen Johannessen viste hva Universitetet i Bergen (UiB) hadde laget for å få til et system for opptak av lydfiler fra lokale informanter. Dette ble laget for å få en korrekt dialektuttale på hvert enkelt stedsnavn i et fremtidig navneregister. Resultatene fra systemet skulle en få tilgang til via adresser for internett.

Bergen kommune og Norkart viste hva som var gjort for å få lokalt innsamlet navnemateriale over i en digital form. Det ene var naturlig nok i Bergen og det andre var i Austevoll. Disse to partene var de eneste som

hadde et klart forhold til koordinatsystemer, og som forstod hva standardisering generelt og SOSI-standarden spesielt innebar.

Johnny Andersen viste frem Kartverkets løsning ved Sentralt stedsnavnregister (SSR). Samtidig viste han til Kartverkets standardiseringsløsning for stedsnavn i SOSI-standarden.

Dagens situasjon

Det ble pekt på de utfordringene som det samlede miljøet har i å få felles begreper innenfor «navnemiljøet». Forskjellige datastrukturer, forskjellige temakodelister og ikke samme håndtering av koordinatsystemer er elementer som ikke gjør muligheten for å utveksle data til en enkel sak. Det samme gjelder håndtering av mulighet for presentasjon av stedsnavn på en kart- eller flybildebakgrunn.

I dag er de som behandler navn generelt delt i tre miljøer.

1. Navneforskermiljøet – universitet og høyskoler etc.
2. Registeransvarlige for stedsnavn – Statens kartverk, andre offentlige etater, fylkesregistre etc.
3. Brukere av navnedata – kartprodusenter, bokforlag, dataregisterbrukere som «Gule sider» etc.

Mitt inntrykk er at navneforskermiljøet i dag ikke i stor nok grad presser på for å få sine egne forskningsresultater frem til brukerne. Resultatene blir liggende i papirform som i stor grad er tilgjengelig bare for andre navneforskere. På møter og samlinger blir det lagt stor vekt på at videre feltinnsamling av stedsnavn er det viktigste. Dette er kanskje riktig utfra dagens antall navneforskere, men noe eller noen må begynne å synliggjøre resultatene som er samlet inn.

Dagens registeransvarlige har bygget opp databaser som er tuftet på særinteresser. Det er få eller ingen datamessige muligheter for koblinger mot navneforskermiljøet, men de har dataelementer som kan brukes til presentasjon i kart og registre. Som eksempel kan nevnes Statens kartverk i forhold til lov om stadnamn, Statens vegvesen i forhold til Vegdatabanken og Norsk Eiendomsregister i forhold til GAB (Grunneiendommer, Adresser, Bygning). Navnebasen for Sogn og Fjordane har forsøkt å strekke seg over både navneforskning og registerføring, men er heller ikke ID- eller koblingsideell.

Brukere av navnedata har i hovedsak to bruksformer: Til bruk på kart og til bruk i navneregistre. Dette gjør at de ser på navn i stor grad som en tekststreng hvor bruken og sortering av bokstavene er det som styrer

presentasjonen. Fokus er for kartprodusenter på fonter, vinkling og størrelser på stedsnavnet og for registerbrukere på sortering og søkealgoritmer.

Hva bør gjøres?

Botolv Helleland fra UiO viste til at Kartverket er den som har laget en dataløsning som både i volum, teknisk utforming og i mulighet for andre til å bruke er den man burde satse på. Han mente at en burde ha denne som mal i en videre fellesløsning. Uansett burde Kartverket trekkes inn i arbeidet med elementer rundt kart og koordinatsystemer.

I dag er det lagt enormt stort arbeid i å strukturere, standardisere og koble sammen datainformasjon av forskjellig slag innenfor miljøer som bruker stedfestede geografiske data. Veger, ledninger, bygninger, landbruk, etc. Alle har en mulighet til å få en struktur som gjør at data kan utveksles, forstås og utnyttes i de forskjellige miljøene. Via SOSI-arbeidet (Samordnet opplegg for stedfestet informasjon) har man laget standarder som gjør dette mulig. I dette arbeidet er stedsnavn sett på som en attributtstreng av bokstaver til annen hovedinformasjon. Dette har gjort at stedsnavn skrives som brukeren eller innskriveren vil ha det. Mulige kontroller av plassering, skrivemåte og «riktighet/lovlighet» er først aktuelt når navnet kommer ut til sluttbrukeren. Når en i dette miljøet peker på elementer som uttale, dialekter, IPA ev. Norvegia og lovlig, riktig skrivemåte, så blir det vanligvis mange hevede øyenbryn.

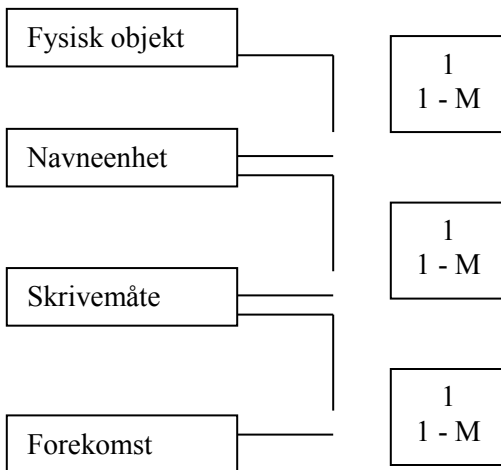
Hvordan kan man som faglig miljø forholde seg til dette? Ole-Jørgen Johannessen sa under konferansen at dette var den første samlingen hvor en skulle se på en felles strukturering av data. Det var i så måte greit å være klar over forskjellen innenfor navnekonsulentmiljøet ved de fire universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø, sammen med den finske navnekonsulenten i Alta og den samiske konsulenten i Kautokeino. Alle hadde sine spesielle interesser og det ville sikkert by på utfordringer å få alle til å enes om en felles teknisk plattform. Samarbeidsnemnda for namnegranskning ville sette sammen en gruppe for å se på hvordan en plattform kunne organiseres og hvilke dataelementer den skulle ha. Problemene rundt det samiske alfabetets bokstaver og fontvalg gjør ikke løsningen noe enklere. Her må det til løsninger på «Microsoftnivå». En må enes om en felles datamodell, og det bør skje raskt. Passet fra internett og WEB-baserte løsninger er stort. Det arbeidet som Asgeir Nesøen fra Seksjon for navnegranskning ved Universitetet i Oslo (UiO) har utført, må trekkes frem og gås gjennom.

Mitt forslag er at tre eksisterende dataforhold bør være grunnlag for en dataløsning:

1. En grunnleggende datamodell
2. Datastrukturens faglige innhold
3. Bruksmessige forhold

Ad 1 – En grunnleggende datamodell

Den datamodellen som Statens kartverk (SK) har bygget opp med tre nivåer knyttet mot et fysisk objekt, har fungert i 10 år. For SK fungerer modellen fremdeles greitt.

I denne datamodellen vil et sted i Norge (fysisk objekt) kunne ha et eller flere stedsnavn (navneenhet) med en eller flere skrivemåter (skrivemåte) vist på et eller flere produkter eller være forslag til bruk eller være kun av historisk art (forekomst).

Ved å bruke en slik modell kan en få med stedsnavn på flere språk i dagens flerspråklige Norge. En kan legge ut dialekt-, bruksmessige- og historiske varianter av en skrivemåte. En kan legge inn uoffisielle (innsamlet fra lokale interessenter) og offisielle skrivemåter.

Ad 2 – Datastrukturens faglige innhold

Her bør det være et samspill mellom de navnefagliges behov og ønsker, lovmessige forhold gjennom lov om stadnamn og databrukernes interesser. Hvis en legger til grunn det arbeidet som Asgeir Nesøen fra Seksjon for navnegranskning ved Universitetet i Oslo har utført og setter dette sammen med SOSI-kapittel «Stedsnavn», www.statkart.no/standard/sosi/html_34/navn/navn.htm, vil man ha et greitt utgangspunkt. Andre elementer som en bør vurdere foreligger i prosjektet Alexandria Digital Library Project,

University of California, som har hjemmesiden www.alexandria.ucsb.edu. Se også www.dlib.org/dlib/january99/hill/01hill.html.

Noen elementer som en *bør* ha med i diskusjonen om en datastandard, er forslag til standardforhold:

- Alle registreringer bør ha en oppløsning på en meter i posisjon (standard)
- Alle registreringer bør være i et globalt koordinatsystem med desimalgrader (standard)
- Flerleddede navn bør deles i fragmenter f.eks. Øvre Sand; Sand, øvre; Sand skole.

«Fragmentene» bør gis typebetegnelse, f.eks. hovedledd, forledd, etterledd, retningsledd, institusjonsledd, volumledd? (standard). Dette siste vil gjøre at de som er brukere av dataregistrene vil være i stand til å legge opp en fornuftig søkemulighet.

Andre elementer som *kan* inngå som opsjoner i en datastandard:

- Innføre kvalitetsgradering av stedsnavn for posisjon og for skrivemåte (opsjon)
- Felt for fonetiske opplysninger (opsjon)
- Anslått høydeangivelse til navnet (lokaliteten), maks/min eller snittverdi (opsjon)
- Innføre et arealforhold til flate- og linjeobjekter, «bounding box» (opsjon)
- Flere felt for oppsplittede kildeopplysninger som bør være søkbare (opsjon)
- Flere felt for historiske opplysninger, etymologi, skrivemåter, funksjonstid(er), direkte eller via en URL (opsjon)
- Felt for «del av større» objekt-ID for enkelte objekter: Sørfjorden/Hardangerfjorden, Oslofjorden/Bunnefjorden (opsjon)

Ellers:

- Bør basen inneholde «rasterbilder av arkivkort» (JPG-filer)? (opsjon)
- Bør basen inneholde «lydfiler» (WAV-filer)? (opsjon)
- Bør basen inneholde «billedfiler» (JPEG- eller MPEG-filer)? (opsjon)

Ad 3 – Bruksmessige forhold

Utgangsvis kan en se til www.statkart.no/standard/sosi/html_34/dell_2/dell_2.htm (del 6.2). Dette vil dekke de kartmessige forhold. For de som

har behov for å bygge opp stedsnavnsregistre/gazetteers, vil det sikkert være behov for at datainnholdet har elementer som gjør et stedsnavnsøk unikt.

Avslutning

Jeg håper at Samarbeidsnemnda for namnegransking vil sette i gang en utredning på dette feltet. Kartverket har en SOSI-virksomhet og ansvarlige for stedsnavn som kan tre støttende til i forbindelse med generell datastrukturering og geografisk informasjonsforståelse.

Innenfor standardisering av stedsnavnelementer skjer det mye internasjonalt som det norske navnefaglige miljøet burde se på. Gjennom organisasjonen ISO er det utført mye arbeid, men her mangler som tidligere nevnt mye på navnesiden. Se på adressen *www.isotc211.org*. Her er det, langt nede i dokumentasjonen, nevnt «United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN)» med Helen Kerfoot som representant. I Norge burde vi i større grad bli delaktig i denne standardiseringen.

Totalt sett ble det under konferansen vist en forståelse for at alt navnematerialet bør komme *ut* til brukerne gjennom en dataløsning, og ikke som nå bare ligge i «skuffer og skap». Men det er helt klart at de som arbeider faglig sett med navn, har et godt stykke arbeid å ta tak i.

Johnny Andersen
johnny.andersen@statkart.no

STADNAMNARKIVET FOR MØRE OG ROMSDAL

Papirarkivet og stadnamndatabasen

1. Resultat, kostnad og finansiering

Arbeidet med innsamlinga av stadnamn i Møre og Romsdal i tiårsbolken 1985–1995 resulterte i ei stadnamnsamling (namnelister, kartblad med kartreferansar, lyd-kassettar og datadiskettar) på 195 474 namn frå dei 38 kommunane i fylket. Av desse er 165 991 namn dataførte og innlasta i Statens kartverk Møre og Romsdal sitt dataanlegg, men vi har kopi av heile databasen.

Samlinga er slik fordelt på dei tre regionane i fylket:

	Totalt innsamla og registrerte namn	Dataførte namn	Ikkje dataførte namn
Sunnmøre	102 774	82 050	20 724
Romsdal	33 413	28 777	4636
Nordmøre	59 287	55 164	4123
Samla MoR	195 474	165 991	29 483

Alt innsamla tilfang som Stadnamnarkivet for Møre og Romsdal har, dvs. i underkant av 200 000 namn, både primært tilfang og kopiar, er arkivert i eit av tilfluktsromma ved Høgskulen i Volda. Arkivet er ordna alfabetisk etter kommune med ein arkivkartong for kvar av dei 38 kommunane i fylket.

Totalkostnaden har vore om lag 2 mill. kroner, dvs. om lag 10 kroner pr. namn, som blir rekna som svært billig. Prosjektet har vore finansiert med tilskot frå Møre og Romsdal fylkeskommune (kr 923 000), Statens kartverk (kr 500 000), Norsk kulturråd (kr 350 000), NAVF (kr 50 000), Møre og Romsdal distriktshøgskule, no Høgskulen i Volda (kr 37 500), Sunnmørsbanken A/S (kr 5000) og andre tilskot (kr 13 000)

2. Føremål

Føremålet med innsamlinga var både av praktisk, kulturpolitisk, pedagogisk og vitskapleg karakter. Den praktiske nytten er innlysande. Både staten, fylket og kommunane har bruk for stadnamn til ulike føremål, spesielt om dei vil nytte tradisjonelle stadnamn i nye funksjonar som vegnamn, namn på bustadfelt, bydelar osv. Frå ein kulturpolitisk synsstad har vi sett det som ei viktig oppgåve å berge så mange stadnamn som råd er før dei blir gløynde for godt i ei tid med så mange og raske endringar i næringsliv og samfunns- liv. Eit innsamla stadnamntilfang kan også ha ein viss pedagogisk verdi i og med at namna kan nyttast i samband med lokale undervisningsopplegg i skulen. Når det gjeld stadnamn som forskingssemne, har dei først og fremst interesse for stadnamngranskarar. Ei stor regional namnesamling vil vere ei nyttig kjelde for å kunne granske lokal og regional namneskikk. På grunn av sin fleirfaglege karakter har stadnamna også interesse for lingvistar, dialektologar og lokalhistorikarar.

Målet var å gjennomføre ei djupinnsamling av stadnamn frå heile fylket utan å skilje mellom såkalla smånamn, dvs. namn på små lokalitetar som haugar, nes, sund og åkrar, og namn på større og viktigare lokalitetar som gardar, bygder, tettstader, byar, fjordar og fjell, ofte kalla stornamn.

3. Primærarkivet (namnelister, kartblad, lyd-kassetar og datadiskettar)

Eg har vore mykje oppteken av at primærarkivet (namnelistene, kartblada, lyd-kassetane og datadiskettane) skal vere velordna og så påliteleg som råd

er, og såleis vere eit trygt grunnlag for digitalisering og modernisering av databasen og dessutan lett tilgjengeleg for brukarane. Og det er ikkje tilfelle i dag. Difor har eg brukt over eit årsverk på å kontrollere og ordne alle namnelister frå over 2000 kartblad av Økonomisk kartblad (ØK), lyd-kassettar og datadiskettar frå alle 38 kommunane. Kvar kommunale samling inneheld opplysningar om innsamla namnemengd i kommunen og innsamla namn frå kvart kartblad. Kvar kommunekartong inneheld følgjande tilfang pluss ein kort rapport om den kommunale samlinga:

- Namnelister med påførte opplysningar om kartreferansar, normert skrivemåte, dialektskrift, fonemisk lydskrift, opplysningar om natur- og kulturtilhøve ved staden (også koda med N-nummer og K-nummer).
- Kartblad av ØK med påførte kartreferansar for kvar namneliste.
- Lydkassettar med innlesen uttale av namna for kvart kartblad i kommunen. Som namn på lydkassetten er brukt same namnet som kartbladet, og grovt sett er det éin lydkassett for kvart kartblad. For somme finst det samlekkassettar.
- Datadiskettar for dataregistreringa, grovt sett med éin separat diskett for kvart kartblad. Som namn på datadiskettane er også brukt namnet på vedkomande kartblad.

4. Organisering og innsamlingsmetode

Det vart inngått ein samarbeidsavtale om innsamling i kommunen mellom Møreforsking og 36 (av 38) kommunar. Medarbeidarane på prosjektet har utgjort to grupper med ulike faglege føresetnader og ulike arbeidsvilkår. Den største gruppa har vore dei lokale innsamlarane i kvar av dei 36 kommunane i fylket. Til saman kan det dreie seg om kring 600 personar. Den andre gruppa har vore samansett av personar med solid fagleg bakgrunn i namnegransking, kartbruk, edb og offentleg kulturadministrasjon, dvs. stadnamngranskarar ved prosjektleiinga, kartekspertar og dataekspertar ved Statens kartverk Møre og Romsdal, fylkeskultursjefen og kultursjefane i kommunen.

Vi har som hovudprinsipp nytta lokale og ufaglærde innsamlarar etter først å ha arrangert eit kurs over tre kveldar for desse. Fagfolk ved prosjektleiinga har hatt ansvaret for å føre på fonemisk lydskrift, normert skrivemåte og lokalitetskodar.

4.1 Namnelista (innsamlings skjemaet)

Det vart nytta namneskjema med faste kolonnar for fem sentrale opplysningar om kvart einskilt namn i tillegg til standardopplysningar som kartblad, informant og innsamlar:

1. Eit fortløpande innsamlingsnummer for kvart registrert namn frå 1 og oppover for kvart kartblad
2. Karttilvising til vedkomande kartblad på Økonomisk kartverk ved å plassere innsamlingsnummeret i tyngdepunktet av namneobjektet
3. Ei dialektnær skriftform skriven med vanlege bokstavar for å vise ein grov uttale (dialektskrift)
4. Dialektuttale ved hjelp av lydopptak, oftast med éin lydkassett for kvart kartblad
5. Opplysningar om topografiske og kulturhistoriske tilhøve ved staden, namneobjektet

Namnelista, eller innsamlings skjemaet vi har nytta, såg slik ut:

Stadnamnliste nr. ...

Kommune (nr. og namn) ----- Informant ----- Fødselsår -----
 Kartverk og kartblad ----- Oppskrivar ----- Oppskr.år -----

Nr. (Fortløpande nummerering for kvart kartblad)	Kartrute	Stadnamn (dialektskrift)	Lydkassett Fonemisk lydskrift	Lokalitetstype Kva slags stad Bruk av staden Tradisjon, andre namn
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

4.2 Kartbladet som innsamlingseining

Vi brukte heile Møre og Romsdal fylke som innsamlingsområde, men den praktiske innsamlinga vart ordna etter kommune og kartblad av Økonomisk

kartverk. Innsamlingseininga var kartblad på Økonomisk kartverk, og alle referansar vart knytte til kartbladet både ved å nytte kartbladnamnet som namn på namnelistene, lyd-kassetane og datadiskettane, og dessutan same nummersystemet på namna i namnelistene som objektreferansen på kartet.

4.3 Påføring av tilleggsopplysningar på namnelistene

Namnelistene vi fekk tilsendt frå kommunane, vanta tre viktige opplysningar: 1) normert skrivemåte, 2) fonemisk lydskrift og 3) natur- og kulturkodar for namneobjekta. Det var eit krevjande og mødesamt arbeid å føre desse på alle namnelistene før vi dataførte namna. Normert skrivemåte var vel den enklaste delen, for her vi følgde grovt sett hovudreglane i lov om stadnamn frå 1990 med tilhøyrande forskrifter. Å føre på fonemisk lydskrift var langt meir komplisert, for det føresette fonologiske analysar av målføra. Vi opererte med tre hovuddialektar – sunnmørsmål, romsdalsmål og nordmørsmål – og ei rekkje lokaldialektar med eigne fonemsystem. Lydopptaka og dialektskrifta kunne sprike og dessutan vere i strid med vedkomande målføresystem. Under tvil vart klare feil i lydopptaket retta gjennom fonemskrifta. Også tonemattgjevinga og etterleddstrykk kunne vere problematisk å føre opp sidan innlesaren ikkje var konsekvent. Dette kunne også gjelde palatalisering. Vi kunne t.d. finne det vanskeleg å føre opp palatal uttale eller etterleddstrykk når ikkje innlesaren nytta det, jamvel om vi visste at dette var systematisk, iallfall i eldre uttale. Ei grov fonetisk attgjeving av uttalen hadde truleg vore langt enklare å gjennomføre. Vanskelegast var likevel å føre på korrekte natur- og kulturkodar. Vi hadde nok ei liste med appellativ med tilhøyrande kodar, men tykte at resultatet i altfor stor grad var bygd på skjønn og at «kodelista» dessutan var veldig sterkt knytt til bygdekulturen og såleis ikkje høvde for den urbaniserte delen av fylket. Etter mi vurdering er lokalitetskodinga den aller svakaste delen av analysen, men truleg ikkje heilt bortkasta arbeid.

4.4 Dataføring og dataføringsprogram

Innskrivingsprogrammet som vart nytta i Møre og Romsdal, var basert på D Base III, og vart i si tid utarbeidd av Jørgen Amdam og forbetra av Vidar Myklebust. Sjølve datautfyllingsskjemaet (skjermbiletet) bygde på eit nasjonalt «Skjema for EDB-registrering av stadnamn» som eit utval nedsett av Samarbeidsnemnda for namnegransking utarbeidde, og som er prenta som vedlegg til *Nytt om namn* nr. 9 – 1989. Myklebust sin versjon er omtalt i *Nytt om namn* nr. 12 – 1990. Skjemaet kan ikkje seiast å vere ideelt, men fullt ut brukande. For å lette dataføringa burde det eigentleg ha vore så likt innsamlings-skjemaet som råd var.

Skjermbiletet for dataføring inneheld desse opplysningane om kvart namn:

Løpenummer	Kartserie:	
Kartrute	Innsamlingsnummer	
Normert skriftform		
Alternativ skriftform		
Kommunennummer	Sokn – Bygd	
Gardsnummer og bruksnummer		
Informant		
Oppskrivar		
Oppskrivarform		
Lydskrift		
Preposisjon		
Dativform		
Lokalt appellativ		
N-kode	K-kode	K-kode før
Lydbandtilvising		
Arkivstad		
Andre namn på same staden		
Tradisjon		
Kommentar	Memo (Dette feltet må ein kalle fram spesielt, og her kan ein skrive eventuelle merknader.)	

No i ettertid har Statens kartverk lagt storparten av dette dataførte tilfanget over i Excel, og det synest å vere problemfritt. Største ulempa med vårt program er at ein ikkje kan søkje på enkeltnamn, men alltid må gå vegen om vedkomande kartblad.

5. Stadnamndatabasen

Av dei totalt innsamla og registrerte namna er 165 991 dataførte og som før nemnt permanent lagra ved Statens kartverk Møre og Romsdal sitt dataanlegg. Denne databasen ropar om teknologisk fornying, utlegging på nettet og eventuell samordning med andre stadnamndatabasar.

Av datadiskettane vart det laga samlediskettar, som vart innlasta i dataanlegget til Statens kartverk Møre og Romsdal (fylkeskartkontoret) etter avtale. Dette tilfanget er meint å utgjere ein eigen stadnamndatabase for fylket, der alle opplysningane på namnelistene er medtekne, men her står mykje arbeid att. Etter avtale tok også Kartverket ved dåverande fylkeskartsjef Ola Eines opphavleg på seg ansvaret for å digitalisere namneobjekta, men dette har ikkje vorte gjort. Interesserte kan få kjøpe kopiar av

det innlasta tilfanget. Vi har no fått kopi av heile samlinga frå Statens kartverk og har lagra heile samlinga elektronisk på eigen maskin. Med tanke på ei modernisering av Stadnamndatabasen for Møre og Romsdal er det aktuelt å overføre heile basen til eit nyare opplegg og såleis byggje opp ein ny stadnamndatabase som kan leggjast ut på nettet.

6. Nærleggjande oppgåver

Eg har det siste året gjennomført kontroll og ordning av primærarkivet, dvs. av namnelister, kartblad, lyd-kassettar og datadiskettar for alle kommunale samlingar, og dessutan skrive ein kort rapport for kvar kommunal samling. Primærarkivet er no såleis velordna. Men det står fleire viktige oppgåver att, som alle vil innebere krav både til stadnamnfagleg kompetanse, kartfagleg kompetanse og datafagleg kompetanse. Etter mitt syn føreset ei slik vidareføring av arbeidet med samlinga eit nært samarbeid med Statens kartverk Møre og Romsdal og Kulturavdelinga i Møre og Romsdal fylkeskommune. Fire hovudoppgåver bør prioriterast:

- 1) Fullføring av arbeidet med resterande samlingar og supplering av arkivet
- 2) Retting av oppgjevne uttalefeil, lydskriftfeil og feilplasseringar på kartet
- 3) Digitalisering av namneobjekta på Økonomisk kartverk (N5)
- 4) Oppbygging av ein elektronisk stadnamndatabase for heile Møre og Romsdal på grunnlag av databasen som Statens kartverk Møre og Romsdal alt har liggjande, dvs. ein eigen database over alle samlingane frå alle dei 38 kommunane i fylket

7. Organisatoriske og økonomiske løysingar

Dei fire oppgåvene som er nemnde spesielt ovanfor, vil naturlegvis innebere behov for økonomiske ressursar. Arbeidet bør truleg organiserast som eit prosjekt og sjåast i eit treårsperspektiv. Eg skulle tru det ville vere mest aktuelt å byrje med digitaliseringa av alle namneobjekta (stadene) for alle innsamla namn, kartblad for kartblad.

Med tanke på tilgjenge og rettleiing for brukarane både av primærarkivet og stadnamndatabasen treng vi meir høvelege lokale. Ei framtidig løysing kunne vere å knyte både primært tilfanget og databasen til biblioteket ved Høgskulen i Volda, men ei slik ordning ville vel krevje både meir plass og auke av staben. Det mest realistiske er vel å knyte samlinga til det planlagde fylkeskommunale arkiv-, bibliotek- og museumsverket (ABM), og det er drøftingar i gang om dette. Det er også drøftingar i gang om å byggje opp ein stadnamndatabase for dei fire vestlandsfylka Rogaland, Hordaland,

Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. I kva grad ein også kan knyte heile denne stadnamndatabasen til eit landsdekkjande system, får ein vurdere nærare. Men same kva løysing ein måtte velje, vil det innebere behov for namnefagleg, datafagleg og kartfagleg personale, og litt administrativ hjelp – kort sagt, eit årleg tildelt budsjett. Utan økonomiske ressursar kjem ein ingen veg. Det er eit altfor stort og omfangsrikt kulturvernarbeid til berre å byggje vidare på frivillig og gratis innsats.

Dersom ein maktar å gjennomføre desse fire oppgåvene, vil ein få eit stadnamnarkiv og ein stadnamndatabase for Møre og Romsdal som vil vere ei unik kulturhistorisk kjelde til bruk både av kommunar, fylke og stat, og av granskarar som er opptekne av lokal og regional kultur, regional historie, målføre og stadnamn. Det er ei altfor verdfull stadnamnsamling til berre å ha liggjande innelåst i eit tilfluktsrom.

Peter Hallaråker
peter.hallaraker@hivolda.no

NAMNEKONSULENTTENESTA

NAMNESAMLING OG SAMRÅDINGSMØTE 2003

I år vart det årlege arrangementet med namnesamling i Statens kartverk og samrådsmøte med Namnekonsulenttenesta arrangert i Os ved Bergen 17.–19. september. Deltakarar var Namnerådet i Statens kartverk, dei namneansvarlege ved fylkeskartkontora og representantar frå Klagenemnda, Norsk språkråd, namnekonsulenttenestene for norskspråklege namn, namnekonsulenttenesta for samisk og namnekonsulenttenesta for kvenske namn. Kulturdepartementet var invitert, men valde ikkje å møte denne gongen.

I internmøtet for Statens kartverk såg ein på det framtidige namnearbeidet no som Kartverket skal omorganisert. I framtida vil det vere 12 distriktskontor fordelt på fem regionar: Nord, Midt, Vest, Sør og Aust. Det vart også informert om framgangen i ajourføringa av redaksjonsbasane for N50 Kartdata og N250 Kartdata i høve til SSR. Ajourføringa vil ta lengre tid enn opphavleg planlagt grunna lågare løyvingar frå staten. Innlasting av ØK-namn i Sentralt stadnamnregister (SSR) er elles ei prioritert oppgåve. Det vart også teke opp ein del andre saker av meir intern interesse.

Karsten Lien og Terje Larsen fortalde på fellesmøtet at Kulturdepartementet har teke opp att evalueringsarbeidet med stadnamnlova. Det vil bli ei

utfordring dersom Kartverket må overta eit større ansvar i namnesaksprosessen med færre namneansvarlege.

Nils Jørgen Gaasvik informerte om namnearbeidet i Kartverket det siste året. Mykje arbeid er lagt i å oppdatere SSR. Namn som høyrer til same objekt, er kopla saman, og førekomstar på sjøkart og ØK er lasta inn i registeret. Det er også gjennomført ein god del ordinære namnesaker, men talet på dei er gått noko ned i høve til tidlegare år, som følgje av prioriteringane til Kartverket.

Karsten Lien tok opp behovet for å styrkje sekretærfunksjonen hos Namnekonsulenttenesta for Austlandet. Kartverket har sendt brev til Kulturdepartementet om dette. Det vart nemnt at også Namnekonsulenttenesta for norske namn i Nord-Noreg kunne trenge meir ressursar, sidan ho dekkjer eit stort område.

Astrid Sann Evensen tok opp spørsmålet om Kartverkets namnesakskjema kunne gjerast enklare og meir praktisk i bruk. Ho vart lova at det vil bli sett på dette. Inntil vidare kan det eksisterande skjemaet gjerast enklare m.a. ved å slå saman kolonnar.

Botolv Helleland tok opp behovet for ein nasjonal stadnamndatabase. Eitt av punkta i Kulturmeldinga gjeld innsamling av stadnamn og behovet for å rydde opp i eksisterande samlingar og gjere dei tilgjengelege. 17. september hadde Samarbeidsnemnda for namnegransking halde ein dagskonferanse i Bergen om det same temaet. *Johnny Andersen* meinte at i ein framtidig nasjonal stadnamndatabase vil kartet vere viktig, og miljøet må samle seg om eitt konsept. Det vart peika på at det vil vere ein fordel å byggje på SSR, som er den største eksisterande stadnamndatabasen. Det vart også vist døme på korleis SSR kan fungere som hjelpemiddel ved djupinnsamling av stadnamn. Namnekonsulenttenestene vil få tilbod om kursing i SSR.

Terje Larsen tok opp spørsmålet om kva konsekvensar det vil få for normeringsarbeidet at mange klammeformer vil forsvinne. Til det svarte *Marit Hovdenak* at det ikkje er tale om at så mange klammeformer vil forsvinne, og *Peter Hallaråker* viste til at ein kan nytte regionale former og vise til tidlegare normeringspraksis.

Aud Harstad Bakken argumenterte for å tillate formene *bjønn-* og *kvenn-* for *bjørn* og *kvern*, sjølv om dette normeringsspørsmålet har vore fremja tidlegare, og Klagenemnda nyleg har avslege klage frå Rindal kommune, som ønskte desse formene. Ho viste til at det allereie er gjort ein del vedtak med desse formene, og mange godkjende skrivemåtar med desse formene er lagde inn i SSR. Ho samanlikna òg med den tillatne forma *tjønn* for *tjørn*. Diskusjonen etterpå viste at fleire hadde forståing for synspunkta. *Ole-*

Jørgen Johannessen etterlyste ei oversikt over kva for regionale former som har vore brukte.

Botolv Helleland tok opp grunnleggjande prinsippspørsmål i stadnamn-normeringa: regional eller nasjonal einskap. Dialektnær normering har sine fordelar ved at ho tek vare på dei lokale namneformene. Men det blir fort mange variantar. Normering etter rettskrivingsreglane vil gjere namneverket meir forståeleg for alle, og lette kommunikasjonen. I diskusjonen etterpå vart det uttrykt sympati med ønsket om å verne om lokale namnevariantar og språkdrag. Kan ein ha både nasjonale og regionale kart? Skal ein leggje til eit eige felt for uttalen av namnet i SSR?

Karsten Lien informerte fellesmøtet om omorganiseringsplanane for Kartverket. 6 fylkeskartkontor skal leggjast ned og stadnamnarbeidet vert redusert frå ca. 6,5 til ca. 4,5 årsverk etter desse planane. *Botolv Helleland* føreslo at Namnekonsulenttenesta skulle skrive eit protestbrev til departementet av omsyn til stadnamnarbeidet. Dette vart òg gjort etter møtet.

Terje Larsen skisserte opplegg som hadde vore brukte tidlegare ved informasjonsmøte med kommunane om namnesaksarbeid etter stadnamn-lova med tanke på ny informasjonsrunde. Det er gått nokre år sidan sist, og det er kome til mange nye folk i kommunane som kan ha behov for informasjon om namnesaksarbeid. *Nils Jørgen Gaasvik* føreslo eit desentralisert opplegg der kvar namneansvarleg samarbeider med «si» namnekonsulentteneste om eit møteopplegg. Den GAB-ansvarlege bør også delta på møta for å trekkje med temaet adressenamn. Det vart òg føreslege å invitere Statens vegvesen til møta.

Namninga på dei nye digitale sjøkart har vore mykje diskutert. *Inger Tellefsen* gjorde greie for ulike slag kartoppdateringar frå eldre analoge sjøkart: nytrykk, nye sjøkart og digitale sjøkart. SSR kan bli eit betre hjelpemiddel i oppdateringsarbeidet ved å syne kor det er gjort viktige endringar på namna. Av 122 tilslag var berre 7 viktige endringar. Dei namneansvarlege må melde ifrå når terrengnamn og lyktenamn ikkje er det same. Det er hyppige oppdateringar av sjøkart, og namnevedtak vil kome med på neste utgåve.

Til slutt presenterte *Astrid Sann Evensen* nettsida til Namnekonsulenttenesta. Førebels adresse er www.stadnamn.net. Det kom mange positive tilbakemeldingar på nettsida frå salen.

Neste års møte blir truleg lagt til Nord-Noreg.

Nils Jørgen Gaasvik
nils-jorgen.gaasvik@statkart.no

NORMERING OG BRUK AV NAMN

LOV OM STADNAMN – ENDRINGAR I KJØMDA

Det har i fleire år vore sagt frå departementalt hald at stadnamnlova bør endrast, og no har Kulturdepartementet sendt eit framlegg ut til høyring.¹ Det er tale om ei rekkje endringar der m.a. omsynet til namnevern og omsynet til grunneigarar (for bruksnamn) er styrkt. Viktig frå ein namne-fagleg synsstad er at lokal uttale og rettskrivingsprinsipp skal som før vera rettesnor. Men når «nedervd uttale» er bytt ut med «lokal talemålsform», er det grunn til å rekna med at skriftbasert uttale i større grad kjem til å verta retningsgjevande for skrivemåten. Det vert òg opna for at ubundne namne-former skal kunna brukast i større grad når dei har støtte i skriftformer og uttale. Medan den noverande lova ikkje skil mellom gardsnamn og bruksnamn, er det i framlegget teke til ords for å skilja mellom gardsnamn/matrikkelnamn og bruksnamn. Nytt er òg at ein skal kunna operera med meir enn éi skriftform av same namn på same namneobjekt, noko som oppnar for vedtak som både *Majorstua* og *Majorstuen*.

Tidlegare hadde ikkje lova nokon føremålsparagraf, men det vert det no gjort framlegg om i ein ny paragraf 1. Fyrste leddet her lyder: *Formålet med denne lova er å ta vare på stadnamn som kulturminne og medverke til at namna skal utgjere eit einskapleg namneverk*. Ein ny paragraf 3 tek opp namnevern og namnsetjing: *Eit stadnamn kan som hovudregel ikkje takast i bruk på ein stad der det tradisjonelt ikkje høyrer heime når det a) er i bruk som slektsnamn og høyrer til dei mindre vanlege, eller b) på annan måte er eit særeige namn, eller kan forvekslast med det, eller c) av andre grunnar bør vernast*.

Eit nedervd stadnamn kan ikkje bytast ut med eit namn utan tradisjon på staden dersom ikkje særlege grunnar talar for det.

Paragraf 4 gjev reglar for skrivemåten. Nytt er her *den lokale talemålsforma* (i staden for som no *den nedervde lokale uttalen*), og *kvenske stadnamn* i staden for som no *finske stadnamn i Nord-Noreg*. Fylgjande avsnitt er nytt: *Når same namnet er brukt om ulike namneobjekt på same staden, skal skrivemåten i primærfunksjonen som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten i dei andre funksjonane. To eller fleire skriftformer av same namn på same namneobjekt kan unntaksvis fastsetjast som sidestilte dersom eit eller fleire av desse vilkåra er oppfylte: a) det finst fleire uttalevariantar av namnet fordi lokaliteten har stor geografisk utbreiing, eller ligg i eit dia-*

¹ Framlegget kom nett då bladet skulle prentast på nyåret 2004, slik at denne meldinga kunne koma med.

lektalt eller administrativt grenseområde, b) to skriftformer av namnet er vel innarbeidde, c) det er sterk lokal interesse for to eller fleire av formene.

Omsynet til samiske og kvenske stadnamn vert styrkt i paragraf 9 ved at *Vedtak må gjerast samtidig for parallellnamn på norsk, samisk og kvensk.*

Framlegget går til 64 institusjonar og organisasjonar til høyring, m.a. Namnekonsulenttenestene, Klagenemnda for stadnamnsaker, Samarbeidsnemnda for namnegransking og Norsk språkråd (men ikkje til Norsk namnelag!).

Botolv Helleland
botolv.helleland@inl.uio.no

NAMN PÅ AVVEGAR

Karin Fjellhammer Seim tek opp ei viktig sak i nr. 37 av *Nytt om namn*, og det er namn som ikkje blir nytta i samsvar med tradisjonen. Med det meiner ho at namna vert nytta om galne område. Ho kjem også inn på skrivemåten av namna.

Som døme nyttar ho Trondhjems Turistforenings bruk av stadnamn i Selbu og Tydal. Det viser seg at også i trebindsverket *FjellNorge*, som vart utgjeve av Gyldendal Fakta i samarbeid med DNT i 2001, er det døme på uheldig namnebruk i det same området. I denne samanhengen vert også Statens kartverk trekt inn i eigenskap av vedtaksorgan for skrivemåten av stadnamn og som forvaltar av Sentralt stadnamnregister (SSR).

Det første namnet Seim nemner er «*Sylane* eller dialektformen *Sylan*». 21. oktober 1994 vedtok Statens kartverk skrivemåten *Sylan* for dette namnet. Vedtaket vart gjort etter tilråding frå Statens namnekonsulentar for Midt-Noreg og var i samsvar med lokale ønske om skrivemåte. I dag er det berre denne skrivemåten som er lovleg å bruke for offentlege etatar. Namnet står for eit fjellparti i Tydal kommune mot grensa til Sverige, akkurat slik Seim seier.

I den same namnesaka vart det også gjort vedtak om skrivemåtane *Skardsfjella* og *Viglfjella*. «Tydalsfjella» er ikkje registrert i SSR. *Esandsjøen* vart vedteken skrivemåte 26. oktober 1995.

Namnesaka som førte fram til vedtaket *Neadalen* vart reist 19. mars 2002 da ein oppdaga at det var vanskeleg å finne lovleg heimel for å nytte dette godt kjende namnet. Same dag var namnevedtaket gjort etter effektivt samarbeid mellom dei involverte partane.

Vektarhaugen er eit tradisjonelt seternamn med «godkjend» skrivemåte-status. Det vil seie at denne skrivemåten av namnet har vore i offentlig bruk

før 1. juli 1991. Staden ligg ca. 3 km i luftline søraust for Vektarstua Fjellhotell.

Privatpersonar og private foreiningar står fritt til å nytte stadnamn slik dei meiner er rett. Men det offentlege er påbode av stadnamnlova å nytte godkjende eller vedtekne skrivemåtar. Det er SSR som gjev opplysingar om kva som er lovlege skrivemåtar. Statens kartverk tek forvaltaransvaret sitt alvorleg, og arbeidet med å halde SSR oppdatert er derfor ei svært høgt prioritert oppgåve.

I Kartverket gjer vi såleis det vi kan for at stadnamna skal vere rett skrivne og rett plasserte. I dette arbeidet har vi god hjelp av Namnekonsulenttenesta, den enkelte kommunen og lokalkjende privatpersonar, og vi er takksame når andre kan gjere oss merksame på eventuelle feil. Når vi sjølve finn feil eller blir gjorde merksame på feil, vil dette utan unntak bli følgt opp og retta, såframnt ikkje det som vert opplyst å vere feil, faktisk er rett.

Nils Jørgen Gaasvik
Forvaltningsansvarleg for stadnamn,
Statens kartverk

ETT ÅR MED NY PERSONNAVNLØV

Den nye personnavnloven ble innført fra 1.1.2003. Det er en lov for liberalisering og forenkling, men òg for å kunne føre vidare navnetradisjonar både fra Norge og fra andre land.

Mange har nok tenkt seg at liberaliseringa ville føre til mange rare navn, engelskspråklige navn, og doble etternavn med bindestrek. Alt dette har det nok kommet litt av, men ikke mye. Derimot har navnetradisjonar slått an både for innvandrere og for folk med norsk familiebakgrunn.

Folkeregistera har fått en del mer å gjøre etter innføringa av den nye loven. Grunnene er minst tre: Folkeregistera har fått alle sakstyper (tidligere var noen hos fylkesmennene), folk utnytter de nye mulighetene i loven, og oppmerksomheten rundt navneloven har ført til flere søknader som også ville vært aktuelle med den gamle loven. Vanskelige navnesaker blir normalt behandla av ett kontor i hvert fylke.

Navnetradisjonar for innvandrere

Videreføring av navnetradisjonar har hatt størst betydning for folk med innvandrerbakgrunn, sælig for folk med muslimsk og tamilsk navneskikk. For disse gjelder det bruk av samme navneformer som for-, mellom- eller

etternavn, etter skikker fra egen kultur. Kjente navn av den typen er de arabiske *Muhammad* og *Hussain*. Slike navn får folk godkjent som fornavn sjøl om de er i bruk som etternavn. Dessuten får folk dem godkjent som etternavn dersom de enten ikke er beskytta som etternavn i Norge, dvs. har flere enn 200 bærere, eller dersom de ikke er i bruk som etternavn her i landet.

Når navna er i bruk som etternavn av 200 eller færre, får folk ikke disse navna som etternavn dersom ingen i familien har dem som en eller annen type navn. Denne siste gruppa søknader, som gjelder beskytta navn, er vanskelig å behandle. Grunnen er at det er store kommunikasjonsproblem både på grunn av språkkunnskap og kulturforskjeller. Dessuten mangler søkerne ofte dokumentasjon som kanskje kunne vist tilknytning til navnet i hjemlandet.

Navnetradisjoner for folk med norsk familiebakgrunn

Navnetradisjoner har også vært viktige for folk med norsk navnebakgrunn. Det er særlig to typer saker: gamle etternavn i slekta og etternavn fra navn på gårdsbruk.

Det første dreier seg om å hente fram mellom- eller etternavn fra flere generasjoner tilbake. Dette kan dreie seg om dels å hente andre navn enn dem de sjøl bærer, og dels å hente fram gamle skrivemåter av et navn de bærer. I begge tilfeller ønsker folk ofte gamle skrivemåter som f.eks. dobbel *a*, dvs. *aa*, eller en dobbelt-*v*, dvs. *w*. Det er dokumentert bruk i tidligere slektsledd som avgjør både navn og form. (Jf. Ivar Utne: «Etternavn og mellomnavn med familietradisjon», *Nytt om namn* nr. 37.)

Det andre er å ta i bruk navn på gårdsbruk som folk har tilknytning til. Reglene er ikke endra når det gjelder hvilke bruk en kan få navn fra. Derimot har det blitt mulig å få flere av de navneformene som har vært i bruk (jf. Ivar Utne: «Navn på gårdsbruk som etternavn», *Nytt om namn* nr. 35). Den generelle oppmerksomheten om nye muligheter med den nye loven har ført til en del søknader om navn fra bruk eller andre typer eiendommer. Mange av søknadene gjelder ikke gårdsbruk, men mindre eiendommer uten gårdsdrift. På samme måten som med den gamle loven får ikke folk etternavn etter eiendommer med f.eks. bare bolig eller feriehus. Dette kan også være tidligere gårdsbruk, som blir behandla som eiendommer uten gårdsdrift i dag.

Fornavn som er like etternavn

I mange tilfeller med utenlandske navneformer er det tilfeldige likheter mellom fornavn og etternavn. Da blir navna godkjent som fornavn dersom

det lar seg dokumentere eget opphav som fornavn, eller at de har tradisjon som fornavn i en eller annen kultur, som i prinsippet kan være hvor som helst. Et eksempel fra 2003 er *Nemi* for jenter, som bl.a. er litt i bruk som fornavn i Sverige. Tidligere har *Saga* blitt godtatt som jentenavn, også pga. svensk bruk.

Det kan òg forekomme at bl.a. opphavlig tyske, engelske og franske etternavn har samme forma som fornavn fra samme land. Årsaken kan være at i store deler av Europa har patronym i mange tilfeller hatt samme forma som fornavnet til en av forfedrene. Det har altså ikke vært lagt til noen ending i disse patronyma. I 2003 har vi hatt avgjørelser om fornavn som det engelske *Fergus* og det tyske *Emmerich*, og i 2002 det franske *Landry*.

De vanskeligste fornavnssakene i forbindelse med utenlandsk navnetradisjon gjelder fornavn som er like etternavn, når navna ikke lar seg dokumentere i navnebøker eller navnelister.

Men oftest lar det seg slå fast at ønska fornavn som er lik et etternavn i det norske folkeregisteret, har opphav eller tradisjon som fornavn. For utenlandske navneskikker dokumenterer vi dette med navnebøker, offisielle navnebaser i flere land, eller med andre navnelister på internett. Rett nok må mange internett-kilder brukes med en viss kildekritikk.

I mange familier med norsk slektsbakgrunn har opphavlige etternavn vært brukt som fornavn, helst som nummer to, tre eller fire. Disse ønsker familien å føre videre som fornavn. Dels kan slike saker løses med at etternavnet som mest sannsynlig er grunnlaget i Norge, har opphav i et fornavn. *Wessel* ble gitt på det grunnlaget for noen år siden. Dels kan en dokumentere en viss bruk som fornavn, dvs. som «tradisjon» etter loven. I praksis blir det da krevd bruk som «overstiger det ubetydelige», og som er lenger enn én generasjon. Det er samme krav for innenlandsk og utenlandsk bruk. (Ot.prp. nr. 31 (2001–2002) pkt. 7.3, s. 32; og pkt. 8.3.1, s. 35; Rundskriv G-20/02, pkt. 4, s. 48; pkt. 3.4, s. 31; og pkt. 2.3.7.1, s. 22.) Når jeg har gitt råd i slike saker, har jeg som hovedregel krevd helst 10 forekomster som første eller som klart virkelig fornavn, medregna flere nærliggende skrivemåter. Sentrale norske kilder er folketellinger på internett.

Et eksempel på slike navn fra 2003 er *Kristie* som guttenavn. Etternavnet *Christie* har opphav i fornnavnet *Christie* på de britiske øyene, som er en variant av *Christian* og *Christopher*. Dessuten fins liknende navneformer i flere land, også med *K-*. *Hvoslef* er et annet slikt navn fra 2003. Der har jeg rådd til avslag fordi det ikke er dokumentert entydig tradisjon for fornavnbruk. Det er et etternavn med opphav i det danske stedsnavnet *Hvorslev*.

Doble etternavn, mellomnavn og parentonym

Loven har, som nevnt, åpna opp for bruk av doble etternavn med bindestrek. Det virker som dette ikke har blitt tatt så mye i bruk. Men loven åpna også for at både ektefeller og samboere kunne få samme mellomnavn, slik at begge partnere kunne få samme kombinasjonen av mellomnavn og etternavn. De fleste folkeregister jeg har spurt om dette, har hatt flere slike tilfeller for nygifte par. I praksis velger para helst hans etternavn som felles etternavn og hennes tidligere etternavn som felles mellomnavn.

Parentonym, dvs. patronym og metronym med endinger som *-sønn* og *-datter*, kan brukes som etternavn nå. Dette er det svært få tilfeller av.

Rare og fremmede navneformer

Rare navn og engelske navneformer fins det noen tilfeller av, ofte med fornavn fra bl.a. filmer og andre medier. *Nemi*, nevnt ovenfor, er fra en norsk tegneserie, og kan vel neppe oppfattes som rart. Ellers har det blitt godkjent flere forskjellige navn fra «Ringenes herre», som er både bok og film. En pastor i Bergen har fått *Gudergod* som mellomnavn. Espen Thoresen i NRK har fått navnet *Hværsaagod* som etternavn, og *Thoresen* har blitt hans mellomnavn. Disse navna har en altså ikke funnet grunn god nok til å nekte på grunn av «vesentlig ulempe» eller «andre sterke grunner». *Jesus* er ikke vurdert etter den nye loven, men vil mest sannsynlig bli godtatt på grunn av både tradisjon og opphav som fornavn. Et så utbredt navn i verden vil neppe bli nekta lenger fordi det er støtende, som var grunnen til avvisning tidligere.

Loven har ingen bestemmelse mot utenlandske navneformer, verken fra fjerne strøk eller fra f.eks. engelsk. Det innebærer at engelske ord kan godkjennes som navn. Det har også skjedd i noen tilfeller.

Noen har ønska kallenavn som fornavn. Vanligvis blir slike navn godkjent. Men de har blitt avvist i tilfeller der de enten er like fornavn for motsatt kjønn eller fordi de er like etternavn. Et eksempel fra tida med den gamle loven er *Jorand* for en gutt, som kortform av *Jon Anders*. Det ble stoppa av Justisdepartementet fordi det kom i konflikt med jentenavnet *Jorand*, som er ei dialektform av *Jorunn*.

Kilder og eksempelbruk

Artikkelen bygger på kjennskap til saker gjennom min rådgivning for folkeregister og fylkesmenn over hele landet. Den bygger òg på oppslag i media. Eksempler er i liten grad gjengitt her, av hensyn til søkerne.

Ivar Utne
ivar.utne@nor.uib.no

PORSANGER PÅ TRE SPRÅK

Pressemelding fra regjeringen

I statsråd fredag 21.11.2003 ble det vedtatt at Porsanger kommune med virkning fra 1. januar 2004 får nytt tre-språklig kommunenavn. Kommunen får tre likestilte navneformer – *Porsanger* (norsk), *Porsángu* (samisk) og *Porsanki* (kvensk/finsk). I offisiell skriftlig og muntlig kommunikasjon skal den norske navneformen tas med der det norske språk brukes, mens den samiske eller kvenske/finske navneformen skal tas med der henholdsvis samisk og kvensk/finsk språk brukes. Ved offentlig skilting til kommunen som administrativ enhet, i eventuell ny logo og på kommunens offentlige brevpapir, forutsettes det at alle tre navneformer brukes. Vedtaket er gjort etter søknad fra kommunen selv og med hjemmel i kommuneloven. Regjeringen har lagt stor vekt på den betydning offisielle flerspråklige kommunenavn har for å fremme bruk av samisk og kvensk/finsk språk og bevare etnisk identitet. Porsanger er den første kommune i landet som får tre-språklig kommunenavn. Regjeringen har tidligere ved kongelig resolusjon fastsatt to-språklige navn på fem kommuner. Av disse ligger fire i Finnmark fylke og én i Troms. Regjeringens vedtak i saker om to-språklige kommunenavn har vært basert på lokale initiativ og bred tilslutning gjennom høringsprosessene.

KVENSKE STEDSNAVN

Kvenske stedsnavn har utbredelse hovedsakelig fra Lyngen til Pasvik, i det gamle kvenske bosettingsområdet. Men også tradisjonelt viktige byer utafor dette området, som Tromsø (*Tromssa*) og Bergen (*Peruna*), har kvenske navn. I enkelte kommuner, som i Alta (*Alattio*), finnes det et tusentalls kvenske navn, flere av disse er slåttens navn, navn på jordeiendommer og på fiskeplasser i Altaelva (*Alattionjoki*). Mange steder og naturlokaliteter i Troms og Finnmark har parallelle navn på alle tre lokale språk (samisk, kvensk og norsk).

Stedsnavn er viktige kulturminner, de fungerer ofte som et enestående vindu inn til historia, og de forteller om naturbruk og om hendinger som vi ikke finner annet materiale om. Stedsnavn er ikke minst viktige som en del av vår kollektive, lokale identitet. Dette merker vi godt i diskusjoner om stedsnavn; det er ikke likegyldig hva steder heter og hvilken skrivemåte de har. Temperaturen stiger gjerne i slike diskusjoner. Om vi kan tolke navn

eller ikke, betyr ikke alltid så mye; også språklig «ugjennomsiktige» navn fungerer like godt som språklig «gjennomsiktige» navn.

I 1991 kom lov om stadnamn som regulerer skrivemåten av stedsnavn. Ifølge § 3 i loven skal samiske og finske (dvs. kvenske) navn som er i bruk blant lokalbefolkninga til vanlig også brukes av det offentlige på kart, skilt, i register, osv. Når skrivemåten av kvenske navn skal fastsettes, blir finsk ortografi (skrivemåte) brukt, men det er den lokale uttalen som er utgangspunktet. Alle godkjente skriveformer av stedsnavn skal inn i Sentralt stedsnavnregister, som Statens kartverk har ansvaret for.

Siden begynnelsen av 1990-åra har det vært fire regionale navnekonsulenttjenester for norske navn, og en felles tjeneste for samiske og finske (kvenske) stedsnavn. I 2002 blei det oppretta en egen tjeneste for kvenske stedsnavn. Denne tjenesten holder til på Høgskolen i Finnmark.

Kommuner og Statens kartverk er viktige samarbeidspartnere, men navnekonsulenttjenesten informerer gjerne om kvenske stedsnavn og gir råd til alle som har interesse for stedsnavn.

Som en del av arbeidet med å synliggjøre samisk og kvensk kultur og språk vil regjeringa legge til rette for flerspråklige kommune- og fylkesnavn for de kommuner og fylker som ønsker det (St.meld. nr. 33 (2001–2002)). Arbeidet med flerspråklig skilting går svært langsomt. Ved utgangen av 2003 var det kun sju trespråklige skilt som var kommet opp, seks av dem i Porsanger, det sjuende i Vadsø. Mange flere kommuner burde kjenne sin besøkelsestid her!

Irene Andreassen
irene.andreassen@hifm.no

ENDRINGER I ORGANISERINGEN AV NAVNEARBEIDET I STATENS KARTVERK

Grunnet store kutt i bevilgningene til Statens kartverk har vi vært nødt til å endre organiseringen av navnearbeidet i Kartverket. Dette fører til at vi i løpet av første halvår 2004 vil gå over fra navneansvarlige på hvert fylkeskartkontor til regionale navneansvarlige. Disse blir utpekt for de fem regionene øst (Østfold, Oslo og Akershus, Hedmark, Oppland og Buskerud), sør (Vestfold, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder), vest (Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane), midt (Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag) og nord (Nordland, Troms og Finnmark).

Fram til 1. juli 2004 fungerer følgende navneansvarlige på fylkeskartkontorene (de regionansvarlige står med uthevet skrift):

Fylkeskartkontor	Navn	Telefon
SK Oslo og Akershus	Frank O. Johnson	32 11 85 21
SK Østfold SK Hedmark	Roar Børresen	62 53 66 06
SK Oppland	John Apeland	61 26 62 10
SK Buskerud	Aud Harstad Bakken	32 21 51 85
SK Vestfold	Per Chr. Asbjørnsen	33 37 12 02
SK Telemark	Eivind Vrangsun	35 59 14 78
SK Aust-Agder	Tor Voie Stig Chr. Sevenius	37 03 56 04 37 03 56 15
SK Vest-Agder	Finn E. Isaksen	38 17 65 43
SK Rogaland	Steinar Wergeland	51 85 88 52
SK Hordaland	Hartvig Haugen	55 59 68 13
SK Sogn og Fjordane	Åmund Fykse	57 65 51 72
SK Møre og Romsdal SK Sør-Trøndelag SK Nord-Trøndelag	Nils Jørgen Gaasvik	73 19 95 23
SK Nordland	Asle Angelsen	75 50 08 58
SK Troms SK Finnmark	Hjørdis Varsi Pedersen	78 95 03 44

OVERSIKT OVER STATENS NAVNEKONSULENTTJENESTER

Østlandet og Agder-fylkene	Boye Wangenstein (bokmål)	22 85 43 84
	Botolv Helleland (nynorsk)	22 85 43 78
	Terje Larsen (sekretær)	22 85 40 27
Vestlandet	Ole-Jørgen Johannessen (bokmål)	55 58 24 97
	Oddvar Nes (nynorsk)	55 58 24 16
	Kjell Erik Steinbru (sekretær)	55 58 24 11
Trøndelag og tilgrensende områder	Eli Johanne Ellingsve (bokmål)	73 59 04 48
	Ola Stemshaug (nynorsk)	73 59 64 12
	Berit Oksfjellelv (sekretær)	73 59 64 05
Nord-Norge	Eva Forsaa Mikkelsen (bokmål)	76 95 25 20
	Finn Myrvang (nynorsk)	76 13 56 67
	Astrid Sann Evensen (sekretær)	77 64 42 78

Samisk	Marit B. Henriksen (nordsamisk)	78 48 77 11
	Mikal Urheim (lulesamisk)	75 77 46 57
	Ole Henrik Magga (sørsamisk)	78 48 62 53
	Thomas Omma (sekretær)	78 48 42 00
Finsk (kvensk)	Irene Andreassen (konsulent og sekretær)	78 45 02 57

NORNA

DEN 13. NORDISKE NAMNEFORSKARKONGRESSEN – «NAMNENS DYNAMIK»

Den trettande nordiske namneforsarkongressen vart gjennomført i dagane 15. til 18. august i år. Arrangør var *Riksantikvarieämbetet* på vegner av den svenske avdelinga av Den nordiske samarbeidskomiteen for namneforskning (NORNA). Temaet for kongressen var «namnens dynamik». Dette vide temaet opna for svært ulike emne og innfallsvinklar. Foredraga spreidde seg derfor over eit vidt register av namnetypar og emne, frå stadnamnundersøkingar av ulike slag, til personnamn og til og med namn på internett.

Thorsten Andersson opna det heile med eit foredrag han kalla «Från *Svethiudh* till *Svearike* ur språklig synvinkel». Her viste han kva stadnamn og språktilhøve fortel om ekspansjonen til sveane i Sverige i forhistorisk tid. Per Vikstrands foredrag om Mälardalens tapte hydronymi var eit anna interessant foredrag med emne innanfor den «tradisjonelle» stadnamngranskinga. Åse Wetås kalla foredraget sitt «*Tveiten* og *Tortveit* – om oblik form som ny nemneform i stadnamn». Ho viste i foredraget til empiriske funn som tyder på at ulikskapar i propriumskarakter er avgjerande for kva form namna får i eit system utan levande kasusleksjon. Dette var særleg interessant stoff for dei av oss som arbeider med normering av stadnamn. I kommentarane etter foredraget vart det nemnt at ein må vere merksam på moglege regionale skilnader.

Fire-fem foredrag handla om urban stadnamngransking, som ser ut til å auke i interesse. Gunnstein Akselberg tala om «Frå Uttrågata via Vadet til Øvre Storehagen», ei skildring av og ein kommentar til den kommunale namngjevinga av veg- og gatenamn i Voss kommune dei siste hundre åra. Mats Wahlberg nemnde i sitt foredrag mange aktuelle og til dels humoristiske døme på ny namngjeving motivert av kommersielle interesser i samband med utbyggingsprosjekt.

10 av dei i alt 29 foredraga under konferansen dreidde seg om personnamn. Det var både nyttig og interessant å høyre Ivar Utne fortelje om den

nye personnamnlova og korleis ho harmonerer med og tek vare på utanlandske namneskikkar. Det var også interessant å oppleve reaksjonane frå salen. Heilt ukontroversielle er iallfall ikkje prinsippa som er følgde! Guro Reisæters foredrag «Med babelske namn i bagasjen», om registrering og bruk av uvanlege namn ved innvandring til Noreg, streka nettopp under behovet for å ta omsyn til utanlandske namnetradisjonar ved utforminga av den nye personnamnlova. Tankevekkjande var det elles å høyre om namneønske inspirerte av dei nye media, først og fremst internett, som Linnea Gustafsson gav døme på. Da var det meir kjende namn det var tale om i Gudlaug Nedrelid sitt foredrag «Endring i oppkallingsskikk i eit vestnorsk bygdesamfunn». Der kom ho inn på tre nye trekk ved oppkallingsskikken i Jostedalen omkring 1950: førebokstavoppkalling, fleirnamneskikk og oppkalling over kjønnsgrensa.

Nytt og uvant i samanheng med namnegransking var foredraga om namn på internett, som tok for seg «chatte»-identitetar og domenenamn. Desse innslaga viser mangfaldet i dagens namneforskning, og emne som sikkert vil verte av aukande interesse for framtidige generasjonar namneforskarar.

Av særleg interesse for Statens kartverk var foredraget til Terje Larsen: «Skrivemåten av namn på matrikulerte eigedomar i Noreg før og etter lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn», som omhandla stadnamnlova og konsekvensane den har hatt for stadnamnormering i Noreg, og foredraga til Leif Nilson: «Svensk ortnamnsvård føre og etter beteckningsreformen» og Anette C. Torensjö: «Ortnamnsförteckningar igår, idag och imorgon». Der kom dei inn på den nye paragrafen om god stadnamnskikk som i 2000 vart teken inn i den svenske kulturminnelova. Skrivemåtar som er godkjende for kartproduksjon skal nyttast av det offentlege også i andre samanhengar. Lantmäteriets stadnamnregister er dermed eit nasjonalt, autorisert og normativt register, og er gjort tilgjengeleg på heimesida til Lantmäteriet. Tenesta tilsvarar Norgesglasset hos oss.

Botolv Helleland heldt avslutningsforedraget, som han hadde kalla «Ferdslø på Hardangervidda i lys av stadnamn». Her drøfta foredrags-haldaren omgrepet *ferdslø* i høve til eit namnemateriale og viste korleis ulike typar ferdslø kjem til uttrykk i stadnamna.

Foredraga var varierte og inneheldt «noko for ein kvar smak». Men sidan fleire foredrag gjekk parallelt grunna avgrensa tid, var det ikkje høve til å få med seg alle.

Kongressen var lagd til eit hyggeleg hotell i Tällberg ved sjøen Siljan, eit vakkert område i Sverige der dei held fast på både gamle byggjetradisjonar og musikktradisjonar. Byggjetradisjonane kunne vi oppleve på nært hald både ved å sjå oss omkring og ved å delta på ein interessant ekskursjon som

var innlagd i programmet. Turen gjekk innom bygdemuseet med m.a. gamle kyrkjebåtar, vi fekk sjå Leksand kyrkje, og vi vart med til ein gammal setervoll som det lokale historielaget hadde ansvaret for. Vi fekk også tid til å spasere litt rundt i ein landsby utanfor Leksand. Svensk tradisjonsmusikk fekk vi oppleve før og under konferansemiddagen da vi vart underhaldne av lokale spelemenn.

Namneforsarkongressen var med andre ord svært vellykka på alle måtar.

Nils Jørgen Gaasvik
 nils-jorgen.gaasvik@statkart.no

FN-NYTT

DEN NORDISKE DIVISJONEN AV UNGEGN Møte i Helsingfors 9.–10. oktober 2003

Som nemnt i førre nummeret, var det kalla inn til møte i Den nordiske divisjonen av UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names) i Helsingfors 9.–10. oktober. Møtet vart halde i lokala til Forskningscentralen för de inhemska språken, og frå Noreg møtte Johnny Andersen frå Statens kartverk og Botolv Helleland og Terje Larsen frå namnekonsulenttenesta.

Hovudsaka på møtet var drøftinga av eit utkast til informasjonsskrift om stadnamnarbeidet til FN som Hans Ringstam, tidlegare avdelingsleiar ved Lantmäteriet i Sverige, har utarbeidd. Drøftinga var konstruktiv og gjekk både på innhald og oppbygging. Informasjonsskriftet skal gjevast ut på svensk i serien *Ortnamn och namnvård* frå Lantmäteriet, men det kan også bli aktuelt å tilpasse det dei andre nordiske landa for utgjeving.

Sistedelen av møtet var vigd nasjonale rapportar, og desse rapportane synte stor aktivitet i dei ulike landa. Desse skal leggjast til grunn for den felles rapporten frå Den nordiske divisjonen til den 21. sesjonen i UNGEGN, som skal haldast i New York 20.–29. april 2004. Frå norsk side vart også evalueringa av stadnamnlova og kulturmeldinga, som varslar større innsats når det gjeld innsamling av stadnamn og samordning av dei mange namnedatabasane, nemnde. Den norske rapporten vart avslutta med at Johnny Andersen demonstrerte enkel søking og bruk av Sentralt stadnamnregister (SSR).

Terje Larsen
 terje.larsen@inl.uio.no

UNGEGN-MØTE I NEW YORK 20.–29.4.2004

Den 22. sesjonen i FNs ekspertgruppe for stadnamn (UNGEGN) skal holdast i FN-hovudkvarteret 20.–29. april 2004.

Programmet fylgjer eit fast oppsett og ser slik ut:

1. Opening of the session, 2. Adoption of agenda, 3. Report of the Chairperson, 4. Report of the Secretary, 5. Reports of the divisions, 6. Reports of the liaison officers, regional meetings and international organizations, 7. Summary reports of the working groups, 8. Meeting of the working group on training courses in toponymy, 9. Meeting of the working group on toponymic data files and gazetteers, 10. Meeting of the working group on terminology, 11. Meeting of the working group on romanization systems, 12. Meeting of the working group on country names, 13. Meeting of the working group on publicity and funding, 14. Meeting of the working group on evaluation and implementation, 15. Meeting of the working group on exonyms, 16. Meeting of the working group on pronunciation, 17. Toponymic guidelines for map editors and other editors, 18. Standardization in multilingual areas, 19. Progress made on archiving documents pertaining to the United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names and to the sessions of the United Nations Group of Experts on Geographical Names, 20. Implementation of resolutions and the aims and functions of the Group of Experts, 21. Ninth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names, 22. Twenty-third session of the Group of Experts, 23. Other matters, 24. Adoption of the report.

Den nordiske divisjonen ved leiaren Sirkka Paikkala sender inn ein felles nordisk rapport, elles kan deltakarane frå dei ulike landa senda inn rapportar om ulike namnefaglege og kartografiske emne, gjerne i samarbeid med andre fagfolk. Frist for innsending er 1. mars 2004.

Botolv Helleland
botolv.helleland@inl.uio.no

ANNA MELDINGSSTOFF

STADNAMNINNSAMLING I STORTINGSMELDING

Her fylgjer utdrag or Stortingsmelding nr. 48 (2002–2003), *Kulturpolitikk fram mot 2014*, som kom med tilråding frå Kultur- og kyrkjedepartementet 29. august 2003 og vart godkjend i statsråd same dagen:

12.5 Innsamling av stadnamn

Departementet vil ta initiativ til ei kartlegging av kva som er innsamla av gamle stadnamn her i landet, og vurdera behovet for eit meir systematisk innsamlingsarbeid.

Ei særleg form for normeringsarbeid gjeld skrivemåten av stadnamn, for her er det etablert eit eige normeringsregime som skil seg nokså mykje ut frå det systemet som det er gjort greie for ovanfor. Det er lov om stadnamn med tilhøyrande forskrifter som her er utgangspunktet. Lova fastset som hovudprinsipp at skrivemåten av stadnamn skal ta utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen og følgja gjeldande rettskrivingsprinsipp for norsk og samisk. For finske/kvenske stadnamn i Nord-Noreg skal skrivemåten følgja gjeldande rettskrivingsprinsipp i finsk. Med stadnamn er meint namn på geografiske punkt, liner og område som kan kartfestast.

Stadnamnongrepet i lova omfattar òg såkalla bruksnamn, dvs. namn på eigedomar med gards- og bruksnummer eller gards-, bruks- og festenummer. Her er hovudprinsippet at den som eig ellar festar ein eigedom, fastset korleis namnet skal skrivast. Men dersom eit bruksnamn språkleg og geografisk fell saman med nedervde stadnamn, eller med andre stadnamn som skal brukast av det offentlege, skal skrivemåten fastsetjast etter dei prinsipp og prosedyrar som er nærare fastsette i lova.

I tillegg til prosedyrane i lova er det fastsett meir detaljerte reglar både om sakshandsaming og det språklege grunnlaget i forskrifter. Det er etablert ei eiga stadnamnteneste for å gje råd og rettleiing om skrivemåten av stadnamn. Det er òg skipa ei nemnd til å avgjera klager på vedtak om skrivemåten av stadnamn. Både stadnamnkonsulentane og klagenemnda er administrativt knytt til Norsk språkråd. Som nemnt i kap 4.1.2 førebur departementet no endringar i lova, særleg med sikte på å forenkla saksgangen, fjerna eller mjuka opp uheldige føresegner og innføra føremålsparagraf og reglar om namnevern.

Stadnamn er eit viktig hjelpemiddel i kommunikasjon og samferdsel. Ved sida av denne praktiske funksjonen er mange av dei berarar av slekstradisjonar og lokal og regional identitet. I tillegg til behovet for ein fast

skrivemåte av stadnamn som er i bruk i ulike samanhengar, er det òg behov for å ta vare på gamle stadnamn som held på å gå i gløymeboka. For stadnamn kan på fleire måtar også ha karakter av kulturminne.

Stadnamn kan visa eldre ord, former og uttale og kan fortelja om særdrag ved namneobjektet på den tida då namnet vart til. Slik kan dei gje informasjon om levkår, arbeids- og næringsliv, tru og tenkjemåte og forholdet til naturen, og dei kan minna om ulike typar av hendingar i eldre tid.

Å halda stadnamna i dagleg bruk er det beste vernet mot at namna vert borte. I alle kommunar er det kvart år gater og vegar, plassar og bustadfelt m.m. som får offisielle namn, og det er då ofte naturleg å leita seg bakover i tid for å finna namn som er gode og høvelege. Likevel er det år om anna mange namn som går i gløymeboka, etter kvart som dei personane som har kunnskap om dei, fell ifrå.

Det har i ulike samanhengar og på ulike initiativ vore gjennomført eit meir systematisk arbeid med å kartleggja og samla inn gamle stadnamn. I ein del fylke, som til dømes Østfold, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal og Nordland har det vore til dels omfattande namneinnsamlingar. I andre fylke er framleis mykje ugjort, som i Finnmark, Troms og Trøndelags-fylka. Særleg utsette er finske/kvenske og samiske namn. Her står det att særleg mykje innsamlingsarbeid.

Ein har i dag ikkje ei samla oversikt over innsamla materiale. Det finst samlingar ved universitet og høgskular, i Statens kartverk, i fylke og kommunar, i ulike arkiv og i etatar som i årevis har nytta stadnamn i tenesta, som veg-, post- og telesamanhengar. Mengda av informasjon om dei enkelte namna varierer frå samling til samling. Mykje av desse samlingane er ikkje lagt inn på data og er slik lite tilgjengelege.

Før ein kan ha grunnlag for å meina noko sikkert om behovet for eit vidare innsamlingsarbeid, trengst difor ei oversikt over alle stadnamn som alt er innsamla. Dinest må det vera semje om kva for informasjon ein treng om kvart namn for at dette skal kunna fungera både som kulturminne og som hjelpemiddel i ulike praktiske samanhengar. Det er heller ikkje alle namn som vil vera i bruk; dei vil inngå i register og arkiv som rein informasjon om tidlegare namngjeving, som til dømes avspeglar eit behov for fleire namn enn det vi treng i dag.

Behovet for innsamling og organiseringa av stadnamnarbeidet i det heile vil måtta greiast ut nærare. Departementet vil vurdera om det nye kompetansesenteret for norsk språk vil kunna ta på seg å koordinera desse oppgåvene.

THORSTEN ANDERSSON UTNEMND TIL HEIDERSDOKTOR

Professor emeritus Thorsten Andersson har vorte utnemnd til heidersdoktor ved Københavns Universitet. Ved utnemninga den 20. november 2003 presenterte promotor Vibeke Dalberg honom med desse orda:

«Gennem mere end 30 år har Thorsten Andersson på afgørende vis præget såvel nordisk som international navneforskning. Centralt i Thorsten Anderssons forskning står analyser af det ældste sted- og personnavnemateriale, der kan føre till bedre indsigt i tidlige historiske relationer inden for det nord- og kontinentalgermanske sprogområde. Hans særkende som forsker har gennem et langt og usvækket aktivt forskerliv været evnen til at fastholde problemstillinger og samtidig anskue dem ud fra nye synsvinkler.

Som den første formand for Nordisk Samarbejdskomité for Navneforskning har Thorsten Andersson desuden lagt grunden til et omfattende og højt respekteret forskernetværk. Hans ildhu, lærdom og internationale orientering har været inspiration for mere end en generation af nordiske navneforskere.»

DOKTORDISPUTAS I NAMNEGRANSKING I BERGEN

Vidar Haslum disputerte fredag 19. desember 2003 for dr.art.-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlinga *Artikkelløse stedsnavn i norsk talespråk. En studie i onomastikk og dialektologi*. Fyrsteopponent var lektor, dr. phil. Vibeke Dalberg, Københavns Universitet. Andreopponent var professor, dr. philos. Inge Særheim, Høgskulen i Stavanger. Prøveførelsinga vart halden torsdag 18. desember med tittelen «Skolebarnsoppskriftene som onomastisk og språkvitenskapelig kilde».

BH

ALV G. NORDAL MURI 1919–2003

Alv G. Nordal Muri døydde 12. september, 84 år gammal. Han var fødd i 1919 i Herøy på Sunnmøre som den nest eldste i ein syskenflokk på seks. To år seinare flytte huslyden til Spjelkavik ved Ålesund. Faren var lærar, og Alv voks opp i eit retteleg skulemiljø. Artium tok han ved Ålesund høgere almenskole («Latinskulen») i krigsåret 1940. Same hausten vart han immatrikulert ved Universitetet. Etter førebuande prøver studerte han historie, engelsk og norsk bifag. I den perioden Universitetet var stengt av den tyske okkupasjonsmakta, var Muri for det meste heime på Sunnmøre og vikarierte som lærar, m.a. på Latinskulen, der han sjølv hadde gått.

Etter å ha fullført cand.-mag.-graden med gode karakterer, vart han i 1951 engasjert av arkivsjef Per Hovda ved Norsk stadnamnarkiv til å samla inn stadnamn frå Sunnmøre. Dette fyrste oppdraget vart utført med godt resultat, og kort etter vart han tilsett med løn frå Forskingsrådet til å samla inn uttaleopplysningar av gards-, bruks- og plassnamn i det nyskipa prosjektet «Norske bustadnamn». Med det vart ein livslang yrkesbane lagd. Han tok systematisk for seg fylke etter fylke, fyrst Vestfold, så Buskerud, og vidare Telemark, Aust- og Vest-Agder, deretter Sunnmøre og Romsdal, før han gjekk over på Nordland og til sist Troms. Innsamlinga gjekk føre seg i sommarmånadene. Han hadde då oftast lag av kona Anny, sonen Yngve og dottera Beate så lenge dei var skulefri. Om vinteren skreiv han ut det innsamla tilfanget på arkivsetlar, dei fyrste åra heime, seinare på kontoret på Blindern og på Chateau Neuf i Oslo, der han heldt til dei siste yrkesaktive åra. I dei månadene han arbeidde på kontoret, gjekk han kvar dag til fots til og frå heimen på Årvoll, og så fast var gangen hans at folk på vegen kunne stilla klokka etter han.

Då Alv Muri gjekk av for aldersgrensa i 1986, hadde han samla inn og skrive ut over 80 000 namnesetlar. Desse utgjer den langt viktigaste ein-skildsamlinga på Seksjon for namnegransking, som det tidlegare Norsk

stadnamnarkiv no heiter. Setlane er ordna heradsviis i skuffer, og det er fyrst når ein tek til å bla i dei at ein ser omfanget av arbeidet. Verdien av samlinga kan ikkje overvurderast. I dei åra Alv Muri reiste rundt, altså frå 1951 og frametter, var enno dialektuttalen av gards- og bruksnamna i utstrekt bruk mellom bygdefolk. Dei eldste informantane hadde òg god kjennskap til namn på gamle husmannsplassar. Dette munnlege materialet har grunnleggjende vitskapleg verdi for studiet av bustadnamna. I dag er mykje av den kunnskapen han fekk skrive ned, ikkje lenger tilgjengeleg. I tillegg til den praktiske innsatsen hadde han fått tid til å setja seg inn i ulike språkvitskaplege emne. Mellom anna var han sterkt oppteken av strukturalismen.

Det aller meste av dei aktive arbeidsåra til Muri gjekk med til innsamling og utskriving av setlar, men han har òg skrive ei rekkje artiklar som er publiserte i ulike faglege og lokalhistoriske skrifter. Nedanfor er det gjeve eit oversyn over dei namnefaglege publikasjonane hans.

Botolv Helleland
botolv.helleland@inl.uio.no

NAMNEFAGLEGE ARBEID AV ALV G. NORDAL MURI

1962

Hva betyr navnet? I: *Sunnmøre. Reisehåndbok*. Red. Kristofer Randers. 4. utg. Ålesund, s. 342–374.

1963–64

Er det bryet verdt å samle inn stadnamn? I: *Tidsskrift for Sunnmøre historielag* 1963–64, s. 3–12.

1975

Skjemt og alvor i stadnamn. I: *Norske stedsnavn/stadnamn*. Red. Botolv Helleland. Oslo, s. 119–131.

1978

Er der analogi mellom framvoksteren av eit samfunn og framvoksteren av stadnamna i dette samfunnet? I: *Namn och bygd* 66, s. 154–161.
Volda. I: *Norsk stadnamnarkiv. Årsmelding 1977*, s. 41–43.

1979

Stadnamn med utgangspunkt i adverbialar. I: *Norsk stadnamnarkiv. Årsmelding 1978*, s. 42–47.

1980

Hav, n. I: *Institutt for namnegransking (Norsk stadnamnarkiv). Årsmelding 1979*, s. 51–54.

Etymologi eller derivasjon? I: *Sprogvidenskapelig udnyttelse af stednavnematerialet. NORNA's syvende symposium i København 18–20 maj 1979*. Red. Vibeke Dalberg, Bente Holmberg og John Kousgård Sørensen. (NORNA-rapporter 18.) Uppsala, s. 153–164.

Stadnamn i Borgundbankens rike. I: *Om folk og fisk – om bank og bygd. Borgund Sparebank 100 år*. [Ålesund], s. 18–23.

Litt om stadsnamn [*sic*], språk og logikk. I: *Årbok for Helgeland 1980*, s. 177–181.

1981

Båe. I: *Institutt for namnegransking. Årsmelding 1980*, s. 57–63.

1982

Konnotatorar i stadnamn. I: *Institutt for namnegransking. Årsmelding 1981*, s. 81–87.

1983

Tankar ved ei fagordliste. I: *Institutt for namnegransking. Årsmelding 1982*, s. 75–81.

1984

Inkolentar, finst dei? I: *Institutt for namnegransking. Årsmelding 1983*, s. 97–107.

Stadnamna våre. I: *Tidsskrift for Sunnmøre historielag 1984*, s. 71–76.

1989

Hva betyr navnet? I: *Sunnmøre. Reisehåndbok*. Red. Kristofer Randers. 5. utg. Ålesund, s. 355–393. (Revidert utgåve av stykket frå 1962.)

MÅLFORM PÅ KARTBLAD

Informasjon fra Statens kartverk

I løpet av 2003 innføres bruk av nynorsk målform på enkelte kartblad i serien Norge 1:50 000/M711.

Hvilke kartblad som skal ha omslag, tegnforklaring, påskrift, tekstsider m.m. på bokmål og hvilke som skal ha nynorsk, vil kunne endre seg over tid. Valg av målform bygger på de målvedtak som er gjort i kommunene. Det er lagt til grunn en fordeling hvor ingen av målformene skal være representert med mindre enn 25 %. Der hovedarealet av kartet dekker kommune(r) med bokmålsvedtak, brukes bokmål og tilsvarende for nynorsk. Der hovedarealet av kartet dekker språklig nøytrale kommuner, gjøres en vurdering av målform ut fra omliggende kommuner og utvist skjønn. Også for de «språklig nøytrale kartblad» tilstrebes en fordeling hvor ingen av målformene må være representert med mindre enn 25 %.

Kartserien består av 727 blad med denne fordelingen av blad på de ulike målformer:

Bokmål	512 kartblad	(70,4 %)
Nynorsk	215 kartblad	(29,6 %)

Produksjonsteknisk skal innføringen av nynorsk- og bokmålskartblad bli automatisk håndtert, enten gjennom SOSI-fila for tegnforklaring m.m. eller gjennom en excel-fil som inneholder all rammetekst. Omslagssida utarbeides i bokmål- eller nynorskversjon.

PÅ HVILKET KARTBLAD LIGGER ET BESTEMT STEDSNAVN?

En del har etterlyst muligheten for å søke på et stedsnavn og finne hvilket kartbladnummer i serien Norge 1:50 000 dette ligger på. På Kartverkets hjemmeside (www.statkart.no) kan du se under **Mer informasjon** (til høyre). Under **Finn riktig kart** vil du få hjelp til å finne kartbladnummeret i Norge 1:50 000. Du kan finne informasjon om stedsnavn ved å skrive www.statkart.no/stedsnavn, så vil du bli ført til de riktige sidene. Hvis du vil lage deg et bokmerke, så anbefaler vi å lage dette på vanlig måte fra de riktige sidene.

Karsten Lien
karsten.lien@statkart.no

STATENS KARTVERKS *HÅNDBOK FOR NAVNEBEHANDLING*

På nettstedet www.statkart.no/stedsnavn vil du finne Statens kartverks *Håndbok for navnebehandling/Handbok for namnebehandling*. Den inneholder de retningslinjene vi har utarbeidet for arbeidet etter lov om stadnamn, med navnevedtak og innlegging i Sentralt stedsnavnregister (SSR). Arbeidet med håndboka ble startet på begynnelsen av 90-tallet. I første omgang var den analog, men etter hvert ble det behov for å gjøre oppdateringene enklere. De første delene ble derfor lagt ut på vårt intranett i 2000. Disse retningslinjene vil også være nyttige for andre forvaltere av lov om stadnamn og brukere av stedsnavn. I 2003 ble det derfor besluttet å legge håndboka ut på internett. Her finner du en oversikt over innholdet i håndboka, med lenker til artikler med de enkelte kapitlene med vedlegg. Dokumentene er i Word-format. Der det ikke er lenker, men det finnes versjonsnummer og dato, betyr det at kapitlet foreløpig bare finnes på våre intranettsider. Der det heller ikke finnes versjonsnummer og dato, betyr det at kapitlet bare finnes på analog form.

Karsten Lien
karsten.lien@statkart.no

GARDSNAMN PÅ NETTET

Etter at Dokumentasjonsprosjektet ved Universitetet i Oslo midt på 1990-tallet gjorde *Norske Gaardnavne* tilgjengelig på internett saman med ei rekkje andre språklege og historiske databasar (sjå www.dokpro.uio.no), har folk flest fått ei eineståande kjelde for å studera norske gardsnamn i språkleg og historisk samanheng.

Ein kan finna nærare opplysningar om Dokumentasjonsprosjektet og dei dataførte kjeldene i boka *Fra skuff til skjerm. Om universitetenes databaser for språk og kultur*, red. av Knut Aukrust og Bjarne Hodne (Oslo 1998). Interesserte kan skaffa seg denne boka ved å kontakta Seksjon for namnegransking på telefon 22 85 43 78 eller e-post botolv.helleland@inl.uio.no.

Fleire kommunar synest å ha oppdaga at Oluf Ryghs *Norske Gaardnavne* er tilgjengelig på nettet og har kopiert og redigert det som gjeld den aktuelle kommunen. Dermed får dei eit viktig materiale tilgjengeleg som samstundes har stor interesse for folk flest i området. Eit døme på dette er Rødøy i Nordland, som har lagt opplysningane i NG ut på heimesida til kommunen (www.rodoy.kommune.no).

Botolv Helleland

ARTIKLAR OG INNLEGG OM NAMN

EI NAMNESAK TIL PROTOKOLLS

I haust kom eg over eit interessant stykke i Haugesunds Avis under spalta «50 år siden». Klyppet var eit referat av eit heradsstyremøte i Sauda i 1953 der uttalen av namnet Sauda i NRK var oppe til drøfting, følgd av ei formell avrøysting der resultatet vart eit fleirtal på 11 for den bokstavrette uttalen /"söuda/ og eit mindretal på 8 for den tradisjonelle bygdeuttalen /"söua/. Utgangspunktet for namnesaka var at medarbeidarar i NRK følgde bygde-målet og sa /"söua/. Sanneleg ikkje ofte at eit heradsstyre formelt vedtek korleis namnet på heradet skal uttalast! Saka er nokså eineståande, og ein kan lura på om heradsstyret kunne påleggja medarbeidarane i NRK noko som helst i eit uttalespørsmål som dette. Men det er slett ikkje tilfeldig at denne namnesaka kom opp, som eg skal visa nedanfor.

Opphavet til heradsnamnet er gardsnamnet /söua/ i Saudasjøen, som ligg nokre km vest for tettstaden Sauda. Det vart skrive *Saua* på kartbladet SAND i 1951, men heradsnamnet vart skrive *Sauda* og bygda *Saudasjøen* jamvel om gardsnamnet heilt klart ligg bak dei to siste. På ei utgåve av eit gammalt amtskart frå 1919 finn me namna *Sauda Turisthotel* og *Saudesjøen* med manglande konsekvens i namneformene. På det nyaste kartbladet i N50-serien finn me namneformene *Sauda* (gard), *Saudnes*, *Saudaskjeret* og *Saudasjøen*, alle skrivne med *d*.

Bygdelaget inst i Saudafjorden er skrive «Sauda s[okn]» i 1467 etter den gammalnorske forma *Sauða sókn*. *Sausokn* har vore det vanlege namnet like fram til industrikommunen Sauda voks fram for om lag 100 år sidan. Bygda var fyrst sokn under Suldal og ein del av Suldal skipreide, men frå 1858 og fram til 1949 sokn under Sand prestegjeld. I 1842 vart Sausokn eige herad under namnet *Saude* etter gardsnamnet /"söua/.

I gardsnamnet finn me verbet gammalnorsk *sjóða* ‘sjoda, koka’ om ei oppkome eller ein foss i elva som renn framom garden. Liknande namn finst mange stader, m.a. *Sau* i Ringsaker, *Sauar* i Sauherad (eldre skriftform *Saude*), alle skrivne utan etymologisk *d* som i *Saua*. Gjennom ulike skrivingar frå 1500-talet av oppstod forma *Søvde*, m.a. etter former som «Søfde» i 1723, og folk i Ryfylke hermer etter ruteheftet for den fyrste dampbåten på fjordane: «Dampskibet Ryfylke antages at anløbe Søvde i løbet av aftenen». På 1800-talet vart *Søvde* halvvegs fornorska til *Saude*. Sidan skrivemåten med *d* hang att like frå 1600-talet, fylgde han naturleg nok med då heradsnamnet vart fastsett, fyrst til *Saude* og deretter til *Sauda* trass i at uttalen eintydig var utan *d*, altså *Saua*. Dermed fekk ein den

tradisjonelle brytinga mellom ei munnleg form utan *d* og skriftmålet med *d*. Industrireiseinga i Sauda førde med seg sterk innflytting av folk frå andre stader i landet som naturleg nok festa seg ved den bokstavrette uttalen. Bakgrunnen for ordskiftet i heradsstyret ligg dermed truleg også i ein språksosiologisk konflikt mellom ei talrik og dominerande innflyttargruppe og ei mindre gruppe gamle «sauabuar», for å seia det slik.

På 1950-talet sa folk på tettstaden Sand lenger ute i fjorden anten *Sausokn* slik det hadde vore frå gammalt av, eller *Saude* etter namneforma frå 1800-talet eller *Sauda* etter den nyare. I dag er namnet *Sausokn* lite kjent i bygdene, uttalen *Saude* er i ferd med å forsvinna heilt, og *Sauda* tek heilt over. Innbyggjarnemnet *sauabu* held seg derimot godt, ved sida av *saudabu*.

Ikkje berre uttale og skrivemåte vart eit problem. For ryfylkingar og andre har *Sauda* også vorte namnet på tettstaden som altså ligg nokre kilometer frå garden Saua, og namnet *Saudasjøen* har slett ikkje noko med tettstaden Sauda å gjera som mange gjerne vil tru, men er strandområdet med bryggje og naust til garden Saua. Denne namnetypen er kjend mange stader i landet. *Norsk Allkunnebok* har oppslagsforma Sauda med parentes «(‘Saudabyen’))» om sentrumet.

I *Norsk stadnamnleksikon* (1997) finn me ei opplysning som lett kan misoppfattast: «Til S(auda) er laga *Saudasjøen*, ...». Det siste namnet er ikkje laga til heradsnamnet *Sauda*, men til gardsnamnet /söua/.

Det må ha gått hardt for seg i heradsstyret, med «et skarpt ordskiifte», og som avslutning kravde mindretalet «sin innstilling fra formannskapet ført til protokolls»!

Olav Veka
veka@online.no

UKJENDE SET-GARDAR SOM FORSVANN

Det er mange *set*-gardar i Møre og Romsdal. Jamt over ser dei ut til å vere noko yngre og mindre enn *staðir*-gardane. Det er vel då ikkje så merkeleg at somme av dei etter folketapet i seinmellomalderen vart liggjande folkelause for alltid.

Asbjørn Øverås argumenterer i skriftet *Ei gamal bygd men eit nytt namneverk?* (1954) for at namna *Linsetgjerdet* og *Sko(g)setbøen* i Eikedalen fortel om *set*-gardar som ikkje fekk busetjing att etter øydetida. Ein

kan nemne at *Linset* er gardsnamn rett over fjellet i Litldalen i Sunndal kommune (NG 13 s. 396).

Konservator Bjørn Austigard opplyser om namna *Lonnset* og *Tuset* i same bygda. Førsteleddet i det første namnet meiner han er *lund* m., norr. *lundr* ‘mindre samling tre’ (uttalen har ikkje palatalisering av *n*). Normert form må bli *Lundset*. Austigard fortel at *Tuset* var slåttamark til for om lag 100 år sia. Han opplyser òg at det er *Linset* og *Skoset* bygdefolket for det meste seier.

Lenger vest i Nesset kommune er det på sørsida av Langfjorden ein stad ovanfor garden Elgeneset (NG 13 s. 266) som heiter *Hjellsetlia*. Oddvar Elgenes opplyste i 1978 at det var far etter busetjing ein stad der. Staden kan ha heitt *Hjellset*, og kan ha vore ein buplass føre manndauden. Same gardsnamnet finn ein på Fannstranda i Molde kommune (NG 13 s. 282).

Så er det slik at ein mellom gardane Grønneset og Brokstad i Molde kommune (NG 13 s. 277) finn namna *Ringsethaugen*, *Ringsetgrova*, *Ringsetlia*, *Ringsetledet* (led) og *Ringsettolla*. Det siste er ei byttolle i fjøra mot Brokstad. Ho er no tørr. Første delen av desse namna minner om eit gardsnamn. I Stranda kommune på Sunnmøre har ein gardsnamnet *Ringset* (NG 13 s. 126 f). Her i området aust for Grønneset kan det ha vore ein gard med husa der det no heiter *Gjetarhuset*. Her fann eg hausten 2003 ei nedgrodd tuft i skogen. Tradisjonen fortel at her skal ha stått hus som gjetarane nytta. I denne tufta fann eg òg ein stein som såg ut til å vere tilhogd på ein merkeleg måte. I våre dagar er det ingen tradisjon om nokon gard her.

Då eg samla inn stadnamn til Møreforskning, opplyste den framifrå heimelsmannen Leif Fylling frå Grønneset at det vart fortalt at desse Ringsetnamna hadde kome til på den måten at når kyrkjebåtane med folk frå bygdene inst i fjorden var komne så langt som på høgd med Ringsetlia, hørde dei kyrkjeklokkene på Bolsøya. Denne forklaringa viser nok mest korleis folk har undrast over bakgrunnen til desse namna, og så fann dei si forklaring på denne måten. Førsteleddet i namna og stadene høver dårleg med ei slik forklaring. Det er om lag 100 år sia kyrkjeklokkene på Bolsøya tagna, og kyrkja vart riven. Såleis kan ein ikkje kontrollere kor langt innover fjorden ljoden av klokkene vart boren. På kyrkjesøndagar med vestavind kunne ein nok høyre dei mykje lenger innover enn på dagar med austavindstrekk.

Skattemanntalet frå 1520 ser ut til å fortelje at heile sørsida (skuggesida) av den bortimot 3 mil lange fjorden framleis er folkelaus. Då det atter kom folk på Grønneset og Brokstad etter ei øyetid på meir enn 200 år, hadde nok minnet om den litle garden Ringset bleikna mykje.

På Gaupset i Batnfjorden på Nordmøre (NG 13 s. 361) er det ein laugarhøl i Storelva (Batnfjordselva) som heiter Hanasethølen. I eit dokument frå 1726 blir slåttateigen «Haneset» på Gaupset bortbygsla. Nils Tore Leivdal opplyser i *Gards- og ættesoge for Gjemnes I*, s. 608, at før i tida var her slåttebuer og ruskemark. Det kan ha vore eit småbruk her i høgmellomalderen som har heitt *Hanaset*. Same gardsnamnet finn ein i ei av grannebygdene (NG 13 s. 358). Gaupset ser ikkje ut til å ha hatt nokor øydetid. På denne garden budde visst ikkje fattigfolk. Eit diplom frå 1303 fortel at den rike enkja Gyrid i Åkvika i Halså (NG 13 s. 448) kjøpte seg provent hos prestane i Domkyrkja. Fru Gyrid var frå Gaupset. Nordmørsdiktaren Leif Halse skreiv forteljinga «Siste kvelden i Okavik» om henne.

For skrivaren av dette stykket ser det ut som skilnadene mellom *setgardane* må ha vore mykje større enn mellom *stadir-gardane*. Dersom det som her er omtala har vore gardar, har dei alle vore små utkantgardar.

Kåre Magne Holsbøvåg
6453 Kleive

LULLEDALEN PÅ VOKSENKOLLEN

Innledningsvis må jeg opplyse at jeg er arkeolog, og at jeg ikke har stedsnavnforskning i min fagkrets, men jeg har i størstedelen av mitt yrkesaktive liv drevet med registrering og kartfesting av fornminner for Det økonomiske kartverket. Under feltarbeidet la jeg vinn på å få opplyst stedsnavnet der fornminnene lå, og det samme innprentet jeg sesonghjelpen til å gjøre. Slike navn kan nemlig undertiden være indikatorer om fornminner på stedet.

Selv har jeg bodd all min tid på Voksenkollen i Oslo. Jeg er for tiden medlem av en komité som arbeider med en bok om Voksenkollen Vels historie til 90-årsjubileet i 2006. Blant emnene i boken er også marknavn. På Voksenkollen, eller rettere Voksenåsen, er det lite med gamle marknavn. Dette kan skyldes at det ikke finnes terengdetaljer som stikker seg særlig ut, eller at folk ikke har utnyttet området i særlig utstrekning, f.eks. ved ulike former for utmarksnæring. Blant de navnene som finnes, er det ett som pirrer ens nysgjerrighet, og det er *Lulledalen*. Grovt regnet går dalen fra Voksenkollen stasjon i retning Frognerseteren restaurant. Dalen er trang og mørk, og gjennom dalen renner en bekk, lendet er selv i dag myrlendt.

Opphavet til navnet har vært uklart. Det som faller en inn først, er verbet *lulle* samt substantivet *lulle*, d.e. ‘vugge’, avledet av verbet. Hvis denne betydningen skulle ligge til grunn, måtte navnet på bekken ha ment å være

lydmalende. I Seksjon for navnegransking, Universitetet i Oslo, finnes et belegg *Lullingsmyre* i Vinje, oppskrevet av Eivind Vågslid i 1960 med opplysning om at det er en «[m]yr attmed ein suslande bekk i heidebeitet åt Øyvågslid nordvest for garden. Namnet er vist samansett med eigefall til eit bekkenamn **Lulling* um den nemnde bekken. **Lulling* ha. er i so fall avleitt med endingen *-ing* ha. frå segnordet *lulla*, syngja, serleg um å bissa i svevn.» Opplysningen til Vågslid kunne tyde på at vi har en parallell til navnet på bekken og dalen på Voksenkollen.

Nå er det en kjent sak at det finnes både gårdsnavn og marknavn som er sammensatt med personnavn, og denne muligheten bør absolutt overveies for *Lulledalen*. Faktisk forekommer etter NPL, s. 186, *Lulle*, *Lulli*, *Lully* og *Lulla* som kjælenavn for *Louise*, *Lovise*. *Lullen* finnes også; far til en av mine kolleger ble kalt det som barn.

Når en begir seg ut i den vanskelige materie som tolkningen av stedsnavn er, må en være forberedt på overraskelser. Det gjelder også *Lulledalen*. Oslo kommune utgav i 1939 heftet *Bidrag til Oslo-skogenes historie*, samlet av P. Blix. Det inneholder blant annet et avsnitt «Navneforklaring». Om vår dal skriver Blix (s. 29): «*Lulle-dalen*, -bekken, -myra (hverken Lille- eller Lunne-) mellom Lillevatn og Frognersetra har navn efter en tømmerhugger, Fredrik Luller, han kalles også Lulle-Frirek, som bodde her for 100 år siden. Merker efter stedet hvor hytta hans stod sees ennu nær bekken.» Dalen synes altså å ha omfattet et større område enn det som fremgår av gamle såvel som nye kart.

Da jeg hadde lest det som Blix hadde skrevet om *Lulledalen* og dens beboer, slo det meg at både etternavnet og kallenavnet hans, *Frirek*, lød lite norske; det gjelder særlig kallenavnet, og jeg spurte meg selv om han kan ha vært polsk eller av polsk opprinnelse. Kallenavn på dette språket kan ende på *-ek*, f.eks. *Romek* av *Romuald*. Jeg skrev derfor til min mangeårige venninne, Zofia Zinserling, Warszawa, for å spørre om råd. Hun er oversetter av engelskspråklig litteratur. I brev av 19.10.2003 skriver hun at kallenavnet for *Fredrik*, polsk *Fryderyk*, vil bli *Frycek* (uttales *Frytsek*). Så er vi dessverre like langt; imidlertid står kanskje lykken en bi i fremtiden en gang, slik at gåten «Lulle-Frirek» blir løst.

Litteratur

Blix, P. 1939: *Bidrag til Oslo-skogenes historie*. Oslo.

NPL = *Norsk personnamnleksikon*. 2. utgåva ved Kristoffer Kruken. Oslo 1995.

Elizabeth Skjelsvik
Oslo

PERSONNAMN I ESPERANTO

I mange land har vi det systemet at mange kvinnenamn er kjenneteikna ved at dei endar på *-a*. Slik er det også i esperanto, for det vanlege er at kvinnenamna har endinga *-a* i dette språket. Her vil eg gjere greie for nokre trekk ved namneskikken i esperanto.

Det er ikkje etablert nokon heilt fast namnetradisjon i esperanto. Mange nyttar det same namnet i esperanto som i sitt eige språk. Heiter ein til dømes *Bård*, kan ein også bruke det same namnet i esperanto. Nokre har likevel ofte eit ønske om å «esperantifisere» namnet sitt, det vil seie å tilpasse det til det grammatiske systemet i esperanto. Alle substantiv i esperanto endar på *-o*, og sidan eigennamn er substantiv, vil personnamna i utgangspunktet få endinga *-o*. Eit norsk gutenamn som *Bård* vil då vere *Bordo* i esperanto. Ved omsetjing til esperanto vil ein til vanleg berre «esperantifisere» fornamnet sitt, ikkje etternamnet. Ein mann med eit namn som *John Smith* vil då heite *Johano Smith*, ikkje *Johano Smitho*, sjølv om det siste hadde vore det mest logiske, dvs. med endinga *-o* både i fornamnet og etternamnet.

Dei mest tradisjonelle namna i esperanto har latinsk bakgrunn. Såleis går det mykje brukte *Petro* tilbake til *Petrus*. Ettersom substantiv generelt endar på *-o* i esperanto, kunne ein kanskje ha venta at også kvinnenamna skulle ha hatt denne endinga. Men det har vore ein konvensjon at dei oftast endar på *-a*, t.d. *Eva* og *Maria* (ikkje *Evo* og *Mario*). Ein fordel med dette er at ein dermed unngår såkalla tvikjønna namn, t.d. *Mario*, som kunne referere til både *Marius* og *Maria*.

Ei spesiell gruppe av namn er dei såkalla «ekte» esperantonamna. Dette er namn som er laga med utgangspunkt i esperanto. Eit døme på dette er det vakre kvinnenamnet *Feina* som tyder 'lita fe'. Innanfor «esperantoverda» er gutenamn som *Alko* og *Lariko* vanlege. Det første namnet tyder 'elg', det andre treslaget 'lerk'. Av jentenamn kan eg nemne *Mirinda* som tyder 'ved-underleg' og *Amata* som tyder 'den som er elska'. Desse namna går inn i tradisjonen med adjektiviske namn.

Det er ellers vanleg med diminutivformer i esperanto. Eit kjælenamn blir laga av dei første bokstavane i eit eksisterande namn og tillagt *-ĉjo* for gutar og *-njo* for jenter. Eit norsk mannsnamn som *Bård* vil då bli gjort om til esperanto-kjælenamnet *Boĉjo*. Kvinnenamnet *Kristine* vil tilsvarande bli gjort om til kjælenamnet *Krinjo* eller *Kristinjo*.

Malgorzata Falkowska
fgosia@hotmail.com

BOKOMTALAR

NY NAMNEBOK

Birger Sivertsen: *Fornavn. Norsk navneleksikon*. Andresen & Butenschøn, Oslo 2003. 512 s.

Namnebøker er populære, og no er det komme ei ny stor ei. Over 500 sider med namn, skilde i ein kvinnedel og ein mannsdel, og med ei stutt innleiing av Ronald Grambo (som legg meir vekt på den folkløriske sida enn den språklege). Boka er for vanlege lesarar, og derfor svært enkel i forma. Sivertsen nyttar såleis ikkje norrøne teikn, men siterer norrøne namn i moderne form, noko han seier frå om og motiverer i forordet.

Sjølve namneutvalet er vidt, truleg tilnærma fullstendig; dvs. at det ikkje er puristiske sperrer mot «unorske» namn. Ulike skriveformer av same namn er alltid oppførte særskilt, som egne oppslag. Men svært mange oppslag er knappe, og endar med tilvising til ei meir sentral form av same namnet. Dei opplysningstypene Sivertsen tek med, er: *opphav* (dvs. opphavsspråk), *tyding*, *namnedag*, *talet på brukarar* (frå Statistisk sentralbyrås namnestatistikk), *døme på «historiske» namneberarar* (ikkje alltid historiske; også fiktive og nolevande personar er nemnde: vi finn både Annbjørg Lien, Øyonn Groven Myhren, Åsne Seierstad og Åge Alexandersen, både Sidsel Sidserk, Sølve Solfeng og Solan Gundersen), og *bruk* (kort utgreiing om bruksmønster gjennom tidene med hovudvekt på vår tid, til dels òg med geografiske mønster). Eg siterer omtalen av namnet mitt som døme:

Lars

Opprinnelse: Nordisk

Betydning: Nordisk form av det latinske *Laurentius*, ‘fra Laurentum’.

Navnedag: 10. august (larsok, Larsmesse, Laurentiusmesse, Lavransvaka).

Antall: 29 987 som første fornavn, 10 685 som eneste.

Historisk: Navnedagen er identisk med vår gamle merkedag larsok til minne om den hellige Laurentius, som led martyrdøden i 258.

Bruk: Kjent fra 1400-tallet, mye i bruk siden den gang. En stor popularitetsbølge fra 1800-tallet sank gradvis mot 1940-årene, men navnet stadig benyttet, ny popularitetsbølge frem mot 1990. Fremdeles svært populært, og spesielt mye brukt på Østlandet og i Trøndelag. Se *Lasse*, *Laurentius* og *Lavrans*.

Dette er ein av dei meir utførlege artikkane, med alle opplysningstypene på plass (svært mange har berre nokre av typene). Det som står, stemmer vel bra, sjølv om opphavet også er blitt forklart som ‘den laurbærkransa’. Når

det står at opphavet er «nordisk», tyder det at den aktuelle forma av namnet er nordisk, sjølv om denne forma er ei omlaging av eit latinsk namn, som det står klart nok under «Betydning». Sivertsen opplyser om dette prinsippet i forordet.

Opplysninga om upopulariteten i 1940-åra kan eg stadfeste: Foreldra mine vart sterkt frårådde av alle sine moderne venner å gi meg dette ubrukelege gammalmannsnamnet da spørsmålet var aktuelt i 1946. Det var ønsket om bestefarsoppkalling i ei meir tradisjonell slekt som gjorde utslaget. Elles har nok (Sør-)Vestlandet tradisjonelt vore eit vel så sterkt tyngdepunkt for dette namnet som Austlandet og Trøndelag, ikkje minst Hordaland. Ser vi i Kristoffer Krukens *Norsk personnamnleksikon* (1995), ser vi ei langt meir detaljert framstilling av brukshistoria. Sivertsen fokuserer meir på dei siste par hundreåra og særleg vår tid; såleis får vi ved ein del namn vite om utviklinga i tida 1997–2002.

Såleis kan ein seie at der Kruken går meir i djupna og gir meir utførleg og samanhengande kunnskap om namna, har Sivertsen sin styrke i breidda, men held seg på overflata. Eg finn ikkje mye å peike på av feil o.l., men det uavklarte tilhøvet mellom kva som er ulike namn og kva som berre er ulike skriveformer, kan vere sjenerande. Eit døme er *Vilhelm*, der Vilhelm I av England står nemnd som historisk døme, mens William Shakespeare står på *William* (kongen heitte sjølvsagt òg eigentleg William), og på same måten blir dronning Wilhelmina av Nederland stava “Vilhelmina” og ført som døme der, enda *Wilhelmina* har eige oppslag. *Solveig* og *Solvejg* er førte særskilt, men Ibsens *Solvejg* i Peer Gynt står under *Solveig*. (Ibsen-forskarane bør forresten uttale seg om det er rett å nemne «Brand» her – er ikkje det eit etternamn i stykket?)

Men ser ein på namnestatistikkane, som strengt skil namna etter skrivemåte, vil ein finne mye interessant nettopp ved å jamføre skrivemåtane. Her finn vi at det er 6964 *Gunvor*, og berre 787 *Gunnvor*; 1121 *Viktor* mot 1100 *Victor*, 2653 *Ketil* mot 10 448 *Kjetil* (døma på namneberarar er to vikingtidsheltar, respektive «Ketil Flatnev» og «Kjetil Jamte», som sjølvsagt begge heitte *Ketill*).

Altså, ein del rusk for den som leitar, men likevel mye forvitneleg, i ei form som nok kan gjere boka populær hos dei allment interesserte.

Lars S. Vikør
l.s.vikor@inl.uio.no

STADNAMN PÅ -LAND

Inge Særheim: *Namn og gard. Studium av busetnadsnamn på -land.* (Tidvise skrifter 38. Humaniora, kunst og estetikk.) Høgskolen i Stavanger 2001. 508 s.

Med doktorgradsarbeidet til Inge Særheim om busetnadsnamn på *-land* har norsk stadnamnlitteratur fått ein viktig tilvokster. Frå før har me her til lands berre éin større monografi om ei enkel bustadnamngruppe, nemleg Tom Schmidts *Norske gårdsnavn på -by og -bø med personnavnforledd*, som kom året før. Dei nordiske *vin*-namna, der det norske materialet utgjør størstedelen, er drøfte av Valter Jansson (1951). Elles er dei norske bustadnamnklassane handsama i enkeltstudiar og oversynsverk både av norske og andre nordiske granskarar. Men det er langt fram til ein i Noreg kan snakka om ein parallell til det svenske prosjektet *Studier till en svensk ortnamns-atlas*.

Grunnlaget for all norsk bustadnamngransking ligg sjølvsagt i Oluf Ryghs *Norske Gaardnavne*, der storparten av gårdsnamna på *-land* er omtala. I serien *Bustadnamn fra Østfold* av Kåre Hoel har det til no kome ut fire band, utgjevne av Margit Harsson og Tom Schmidt, men i dette fylket er det som ein veit få *land*-gardar. Ein ser at Særheim har nytta termen *busetnadsnamn* og ikkje *bustadnamn*. Ingen av dei to er ideelle (jf. dansk *bebyggelsesnavn*, svensk *bebyggelsenamn*), men for min del finn eg *busetnadsnamn* prinsipielt betre som ein overterm. Problemet er at han ikkje er innarbeidd i norsk stadnamnlitteratur på same måte som *bustadnamn*. I det føreliggjande arbeidet tek forfattaren med alle slags namn på *-land*, og slik sett går han vidare enn tittelen seier. Ein konsekvens av dette ville vera å handsama både matrikkelgårdsnamn og andre namn på *-land* under eitt og ikkje delt i to kapittel (kap. 5 og 6) som no. På den andre sida kan ein forsvara den valde ordninga med at matrikkelgårdsnamna har ei særleg stilling i norsk stadnamngransking

Avhandlinga er delt i ti kapittel, fyrst eit innleiingskapittel der det vert gjort greie for bakgrunnen og føremålet med studien. Deretter kjem eit kapittel med oversyn over *land* som hovudledd i nordiske stadnamn. Kapittel 3 stiller opp problemstillingar og hypotesar, medan kapittel 4 refererer tidlegare forskning omkring tyding og alder på *-land*-namn. I dei to store kapitla 5 og 6 drøfter forfattaren matrikkelgårdsnamn på *-land* og andre *-land*-namn i granskingsområdet, dvs. 25 tidlegare herad i Rogaland og Vest-Agder, hovudsakleg på Jæren og i Dalane. I kapittel 7 vert det gjeve ei utførleg drøfting av tydinga til namneleddet *-land*, medan alderen

på *land*-namn er emne for kapittel 8. I båd desse kapitla vert heile det gamle nordiske området drege inn. Kapittel 9 er nemnt som eit «tillegg» og er eit oversyn over nordiske busetnadsnamn med *land* som hovudledd, medrekna usamansette namn. Her er det gjeve opplysningar om eldste skriftformer og om tyding på grunnlag av eksisterande litteratur. Til slutt kjem eit saman- drag på norsk og eit «summary» på engelsk før litteraturliste og namne- register.

Etter føreordet i avhandlinga var det Oddvar Nes som sette Særheim på tanken om å ta for seg *-land*-namn, men det at han kjem frå den landsdelen som har tyngda av desse namna, har kanskje talt med. Han har elles arbeidt med denne namnetypen tidlegare og publisert fleire bøker og artiklar der *land*-namn er drøfte. Innleiingsvis seier forfattaren at målet med granskinga «er å skaffa kunnskapar om busetnadsnamna på *-land* og bakgrunnen for *land*-namngjevinga ved å studera slike namn i eit avgrensa område innan kjerneområdet for denne namneklassen». Etter eit kort forskingshistorisk tilbakeblikk omtalar Særheim korleis *land* er nytta i områdenamn, øynamn/ strandnamn, teignamn og bustadnamn. Denne gjennomgangen demonstrerer det breie bruksområdet til namneleddet, noko som òg vert halde fram som eit viktig punkt i den vidare granskinga.

Forfattaren stiller opp den rimelege hypotesen «at *land*-namna har sam- band med ein viktig utviklingsfase i jordbruket og gardsbusetjinga, og at etterleddet siktar til jordbruksjord av eit visst slag». Tydinga av *land* er eit sentralt spørsmål, og slik ordet er nytta både appellativisk og i stadnamn, har det eit nokså mangslunge innhald, som ‘mark, jord, jordstykke, land- område’. Forfattaren viser til at fleire svenske namnegranskarar har vore opptekne av tydingsspørsmålet, t.d. Hjalmar Lindroth som kom til at *land* måtte ha tydd ‘mark invid vatten, strandmark’, og Harry Ståhl som feste seg ved ei meir agrar tyding ‘jord, jordegendom, åker’. Eit viktig tilskot til kartlegginga av innhaldet i namneleddet ser forfattaren i *land*-namn på Orknøyane og Shetland og viser her til fleire britiske namnegranskarar som framhevar jordbruksaspektet ved *land*-namn.

I dei to materialkapitla drøfter Særheim i alfabetisk rekkjefylgje ca. 160 ulike gardsnamn og nesten like mange namn som er nytta om andre lokalitetar. Langt fleire namn er omtala totalt etter som same namnet kan førekoma fleire gonger, stundom med ulik skrivemåte, som *Nevland* og *Nævland*. *Steinsland* er t.d. nytta om 4 gardar og 12 andre lokalitetar. Gardsnamna er førte opp med opplysning om (gammalt) herad, oppslags- form, uttale, eldste skriftformer og deretter ei språkleg-topografisk drøfting. Namn som ikkje er gardsnamn, er oftast stadfeste til Økonomisk kartverk i tillegg til herad. Tolkingane tek naturleg nok oftast utgangspunkt i *Norske*

Gaardnavne og elles i seinare litteratur. Forfattaren legg vekt på å få fram alternative forklaringsmåtar, men kunne nok litt oftare ha landa på eit eige standpunkt.

I diskusjonen om tydinga av ordet vert det lagt fram eit representativt historisk og moderne tilfang av usamansette og samansette former, og forfattaren kjem til at appellativet *land* har eit generelt innhald ‘jord (mark) som vert nytta (kan nyttast) i jordbruksmessig samanheng’ (s. 265). I ei underavdeling av kapittel 7 vert føreledda i *land*-namna rekna opp på semantisk grunnlag (så langt dei er rimeleg tolka), og då i grupper med appellativ (terreng, planteliv, dyreliv, kulturfenomen, personar), proprium (mogelege gudenamn, personnamn, stadnamn), adjektiv og adverb som føreledd. Ei slik grammatisk-semantisk inndeling kan vanskeleg verta konsekvent for di ulike ordklassar kan representera same eller tilgrensande tydingsområde. Forfattaren har gjort merksam på dette problemet. Tillegget (kap. 9) om dei nordiske *land*-namna må ein absolutt vera takksam for, men som del av ei avhandling kjem det ikkje heilt til sin rett av di det vert for lite rom til å gå inn i stoffet og ikkje minst å ettervisa seinare litteratur.

Forfattaren har forsynt teksten med ei rekkje kartskisser, noko som gjer det lettare å plassera dei einskilte namna i terrenget. Særheim utmerkjer seg ved det ein kan kalla ein folkeleg stil, og ingen treng kvi seg for å gå i gang med denne boka. Som sagt innleiingsvis, her har me fått eit viktig verk som vil ha stort og varig verde. Det er all grunn til å gle seg over tilvoksteren.

Botolv Helleland
botolv.helleland@inl.uio.no

NY BOK I SERIEN SKÅNES ORTNAMN

Skånes ortnamn. Luggude härad med Höganäs stad. Helsingborgs stad. (Serie A. Bebyggelsenamn. Del 12.) Av Bertil Ejder under medverkan av Göran Hallberg och Claes Ringdahl. Lund 2003. 621 s.

I 1925 vart Sydsvenska ortnamnssällskapet skipa med Jöran Sahlgren som formann. Med seg i styret fekk han m.a. Axel Kock, Elof Hellquist, Eilert Ekwall og Emil Olson, alle kjende forskarnamn i svensk namne- og språkvitskap. Føremålet til dette selskapet var å fremja innsamling, ekserpering, gransking og utgjeving av sørsvenske stadnamn, eit mål som ein må seia har vorte fylgt godt opp. I *Sydsvenska ortnamnssällskapetets årsskrift* for

1957–58 har Sven Benson gjort greie for korleis arbeidet med serien utvikla seg og førte fram til den fyrste boka i 1958 om *Albo härad*, med Bertil Ejder som utgjevar. *Skånes ortnamn* skulle ha ein A-serie med «bebyggelsenamn (= namn på jordeboksenheter jämte därå vilande hemman, hemmansdelar, torp och lägenheter)» og ein B-serie «innehållande naturnamn, marknamn o.d.» (s. 42). I fyrste omgang skulle A-serien prioriterast. Utgjevar skulle vera Sydsvenska ortnamnssällskapet og Landsmålsarkivet i Lund. Nyttig er det å verta mint om at *Skånes ortnamn* vart valt som tittel og ikkje *Sveriges ortnamn* «då vissa behandlade namn försvunnit före 1658» (s. 41–42). Om redaksjonsprinsippa for serien har Bertil Ejder skrivt utførleg i same årgang av *Sydsvenska ortnamnssällskapets årsskrift*.

Til saman har det no kome ut ti band i serien. Nummereringa fylgjer ei tidlegare fastsett inndeling slik at dei utgjevne bøkene ikkje har eit fortløpande nummer. Siste tilvoksteren har fått nr. 12 og ber tittelen *Luggude härad med Höganäs stad. Helsingborgs stad*. Det er ei svær bok på heile 621 sider. Sjølv om teksten er sett med stor skrift og med luft mellom linene, er det eit svært materiale som her er handsama. Utgjevaren av band 1, Bertil Ejder, har også her stått for det meste, men grunna helsa har han fått hjelp av Göran Hallberg og Claes Ringdahl med fullføringa. *Luggude härad* omfattar heile 26 sokner, i tillegg til byane Helsingborg og Höganäs. Redigeringa fylgjer eit fast prinsipp der «by»-namnet, som nærast svarar til norsk matrikkelgardsnamn, vert handsama fyrst, så namna på dei einskilde gardane og så til slutt «hemmansdelar och lägenheter». Etter den normaliserte oppslagsforma vert uttalen attgjeven i det svenske landsmålsalfabetet. Dei eldre skriftformene opptek mestedelen av plassen her som i dei fleste andre verk om bustadnamn. Til slutt i artikkelen kjem tolkinga av namnet. Boka er forsynt med namneregister og etterleddsregister (der *-gård*, *-hus*, *-minne*, *-torp* er dei mest frekvente). Til sist er det teke med to oversynskart.

Botolv Helleland
botolv.helleland@inl.uio.no

NORSK NAMNEBIBLIOGRAFI

NORSK NAMNEBIBLIOGRAFI 2002

Namnebibliografien byggjer på litteraturupplysningar som redaksjonen sit inne med, og gjer ikkje krav på å vera fullstendig. Titlar som ikkje er komne med, kann takast med i bibliografien til neste år.

Klaus Johan Myrvoll
k.j.myrvoll@inl.uio.no

- Akselberg, Gunnstein: Det kristne onomastikonet – utvikling, samansetjing og struktur. Om kristningsprosessen i mellomalderen og stadnamn på Voss. I: *Kristendommens indflydelse på nordisk navngivning. Rapport fra NORNAs 28. symposium i Skálholt 25.–28. maj 2000*. Red. Svavar Sigmundsson. (NORNA-rapporter 74.) Uppsala, s. 67–101.
- Akselberg, Gunnstein: Frå Glurvenut til Jerusalem. Stadnamna i lyrikken til Jakob Sande. I: *Jakob Sande 2002*. Red. Ove Eide. Dale, s. 100–134.
- Akselberg, Gunnstein: Kategorisering som prinsipp i namnegranskinga. Ei teoretisk-metodisk drøfting med utgangspunkt i onomastikonmodellen. I: *Avgränsning av namnkategorier. Rapport från NORNA:s tjugonionde symposium på Svidja 20–22 april 2001*. Red. Terhi Ainiala og Peter Slotte. Tallinn, s. 37–78.
- Akselberg, Gunnstein: Namnet Abenkrå – kva kan det tyda? I: *Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. april 2002*. Red. Anfinnur Johansen m.fl. (Annales Societatis Scientiarum Færoensis. Supplementum XXXII.) Tórshavn, s. 31–37.
- Akselberg, Gunnstein og Åse Kari Hansen Wagner: [Nordisk namnforskning 2001. Litteraturkrønika.] Norge. I: *Namn och bygd 90*, s. 146–153.
- Alhaug, Gulbrand: A comparison of the name stock of different periods: a method for capturing the idiosyncrasies of each period. I: *Actas do XX Congreso Internacional de Ciencias Onomásticas. Santiago de Compostela, 20-25 setembro 1999*. Red. Ana Isabel Boullón Agrelo. A Coruña [CD-rom], s. 573–581.
- Alhaug, Gulbrand: *Atlanta og Nordstjerna* – namn på barn fødd på havet. I: *Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. april 2002*. Red. Anfinnur Johansen m.fl. (Annales Societatis Scientiarum Færoensis. Supplementum XXXII.) Tórshavn, s. 39–50.

- Alhaug, Gulbrand: *Dobbeltnamn* og nokre andre termproblem i det terminologiske feltet til *dobbeltnamn*. I: *Nordiskt och ryskt i namnforskningen* 2. Utgj. Maria Aljoksjina. (Namn och samhälle 13.) Uppsala, s. 7–22.
- Alhaug, Gulbrand: «Ikkje akkurat Ola og Kari» – programserie om namn i NRK Nordland. I: *Nytt om namn* 36, s. 44–46.
- Alhaug, Gulbrand: Nettbasert mellomfagseme i namnegransking. I: *Nytt om namn* 36, s. 35–37.
- Alhaug, Gulbrand: «Norvegia». I: I prenomi più frequenti nel mondo alla fine del secondo millennio. Red. Enzo Caffarelli og Doreen Gerritzen. I: *Rivista Italiana di Onomastica* 8, s. 662–664.
- Alhaug, Gulbrand: Personal names in North Norway. I: *Onoma* 37, s. 301–322.
- Alhaug, Gulbrand: Halling og rørosing. [Melding av] Ola Stemshaug: *Norske innbyggjarnemningar i overført tyding*. Trondheim 2002. I: *Nytt om namn* 36, s. 64–65.
- Alhaug, Gulbrand og Gunnar Thorvaldsen: The problem of name variants – How the historian can help the anthroponymist. I: *Onomastik. Akten des 18. Internationalen Kongresses für Namenforschung. Trier, 12.–17. April 1993*. Red. Dieter Kremer m.fl. Band VI. Namenforschung und Geschichtswissenschaften. Literarische Onomastik. Namenrecht. Ausgewählte Beiträge (Ann Arbor, 1981). Tübingen, s. 5–12.
- Aune, Kolbjørn: Røstkvrevet og Røsta. Ei utfylling til Hellandsjøs arikkel. I: *Årbok for Fosen* 2002, s. 67–70.
- Aune, Kolbjørn: Tulear – eit oppkallingsnamn frå misjonsmarka. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 18–20.
- Bakken, Kristin: *Julian, Tekla og Linda* – tre navn fra Henrik Ibsens *Sancthansnatten* (1853) vurdert i lys av samtidig kontekst. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 21–24.
- Bakken, Kristin: Navnestatus og bestemthetskategorien. I: *Avgränsning av namnkategorier. Rapport från NORNA:s tjugonionde symposium på Svidja 20–22 april 2001*. Red. Terhi Ainiala og Peter Slotte. Tallinn, s. 20–36.
- Bakken, Kristin: Onomastics and linguistics. I: *Onoma* 37, s. 21–46.
- Bondevik, Jarle: [Melding av] Kåre Hoel: *Bustadnavn i Østfold. 4 Spydeberg*. Utgj. av Seksjon for namnegransking ... ved Margit Harsson. Oslo 2001. I: *Namn og Nemne* 19, s. 116–118.

- Børge-Ask, Nina: Stadnamnlova og by- og bygdebokforfattere. I: *Å kallast med sitt rette namn. Person- og stadnamn i lokalhistoria*. Red. Knut Sprauten. (Skrifter frå Norsk lokalhistorisk institutt 38.) Oslo, s. 11–16.
- Dale, Bjørn Jonson: Hundsvær. Ein omflødd landsby i Borgund. I: *Tidsskrift for Sunnmøre historielag* 2002, s. 100–120.
- Dale, Bjørn Jonson: Vik – ei anna soge. I: *Tidsskrift for Sunnmøre historielag* 2002, s. 54–70.
- Egeberg, Erik: Tanker om «rare» navn. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 56–60.
- Ellingsve, Eli Johanne: Et nasjonalparknavn ble til. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 61–63.
- Ellingsve, Eli Johanne: Making plausible the semantic relationship between the head and a modifying [*sic*] personal name in nominal compounds (Place-Names). I: *Actas do XX Congreso Internacional de Ciencias Onomásticas. Santiago de Compostela, 20-25 setembro 1999*. Red. Ana Isabel Boullón Agrelo. A Coruña [CD-rom], s. 185–191.
- Ellingsve, Eli Johanne: *Vullen* og andre vadested. I: *Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. april 2002*. Red. Anfinnur Johansen m.fl. (Annales Societatis Scientiarum Færoensis. Supplementum XXXII.) Tórshavn, s. 77–80.
- Fellows-Jensen, Gillian: [Opposisjonsinnlegg] Tom Schmidt: *Norske gårdsnavn på -by og -bø med personnavnforledd*. Doktordisputas ved Universitetet i Oslo, 16. desember 2000. 1. opponent. I: *Namn og Nemne* 19, s. 7–19.
- Fridell, Staffan: [Melding av] Tom Schmidt: *Norske gårdsnavn på -by og -bø med personnavnforledd* 1, 2. Vedlegg. Oslo 2000. I: *Namn och bygd* 90, s. 217–221.
- Gudbrandson, Terje: Normalisering av personnavn i bygdebøker – erfaringer og synspunkter. I: *Å kallast med sitt rette namn. Person- og stadnamn i lokalhistoria*. Red. Knut Sprauten. (Skrifter frå Norsk lokalhistorisk institutt 38.) Oslo, s. 17–28.
- Hagervall, Claes Börje: [Melding av] Kåre Hoel: *Bustadnavn i Østfold 4. Spydeberg*. Utgitt av Seksjon for navnegransking ... ved Margit Harsson. Oslo 2001. I: *Namn och bygd* 90, s. 175–177.
- Hagland, Jan Ragnar: Kven rista eigentleg desse runene i Nidaros? I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 70–74.

- Hallaråker, Peter: Stadnamnprosjektet, Stadnamnarkivet og Stadnamnbasen i Møre og Romsdal. I: *Seksjon for namnegransking. Årsmelding 2001*, s. 35–44.
- Harsson, Margit: Gardsnamn som kjelde i bygdehistoria. I: *Å kallast med sitt rette namn. Person- og stadnamn i lokalhistoria*. Red. Knut Sprauten. (Skrifter frå Norsk lokalhistorisk institutt 38.) Oslo, s. 138–171.
- Harsson, Margit: Hønefoss – hva betyr navnet? I: Jubileumsavis *Hønefoss 150 år*, som vedlegg til Ringerikes Blad 20.4.2002.
- Harsson, Margit: Hønen i Hønefoss – et gåtefullt navn. I: *Ringerike 2002*, s. 4–6.
- Harsson, Margit: [Melding av] *Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län 15. Ortnamnen i Tunge härad*. Av Gunnar Drougge. Göteborg 2001. I: *Namn och bygd* 90, s. 211–213.
- Harsson, Margit: Alder og namn på gardar i Fusa kommune. [Melding av] Kjersti Dalland: *Gardsnamn og gardsgrensar i Fusa kommune. Namnetypologien til gardsnamna sett på bakgrunn av ei relativ datering av gardane*. Hovudoppgåve ved Nordisk institutt, Universitetet i Bergen. Hausten 2001. I: *Nytt om namn* 35, s. 45–47.
- Harsson, Margit: Namn på bortkomne gardar. [Melding av] Tore Engdahl Vaag: *De døde navn. Forsvunne gårdsnavn i et bosetningshistorisk lys*. Hovudfagsavhandling i nordisk språkvitskap. Nordisk institutt, Universitetet i Bergen. Hausten 2001. I: *Nytt om namn* 35, s. 47–48.
- Haslum, Vidar: Induktive og deduktive systemer i norsk stedsnavnforskning. I: *Namn og Nemne* 19, s. 37–53.
- Haslum, Vidar: Kabrattmyra. Et gammelt ord og et navn. I: *Birkenes Historielag. Årsskrift* 21/2002, s. 27–33.
- Haslum, Vidar: Kirke og prest i norske stedsnavn. I: *Kristendommens indflydelse på nordisk navngivning. Rapport fra NORNA's 28. symposium i Skálholt 25.–28. maj 2000*. Red. Svavar Sigmundsson. (NORNA-rapporter 74.) Uppsala, s. 103–125.
- Haslum, Vidar: Om avgrensning av stedsnavnkategorier og teori. I: *Avgrensning av namnkategorier. Rapport frå NORNA:s tjugonionde symposium på Svidja 20–22 april 2001*. Red. Terhi Ainiala og Peter Slotte. Tallinn, s. 124–148.
- Haslum, Vidar: Register til *Prøver av stedsnavn fra Levangsheia*, 1.–13. hefte. [Bergen].
- Haslum, Vidar: Stedsnavn fra Lauvdalen. Skåtøy herred. Kragerø, Telemark. *Prøver av stedsnavn fra Levangsheia*. 13. hefte (sidene 329–352). [Bergen].

- Heide, Eldar: Knivskjelodden, Knivskjerodden, *Knivskarodden. I: *Namn og Nemne* 19, s. 73–76.
- Helander, Kaisa Rautio: Personnavn i nordsamisk navnetradisjon. I: *Venneskift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 76–80.
- Hellandsjø, Erling: Røstkvrevet. Et områdenavn i Hemne. I: *Årbok for Fosen* 2002, s. 41–42.
- Helleland, Botolv: Ferdsle på Hardangervidda i lys av stadnamn. I: *Telemark Historie. Tidsskrift for Telemark historielag* 23. *Hardangervidda. Bø i Telemark*, s. 9–18.
- Helleland, Botolv: La loi norvégienne sur la normalisation des noms de lieu. I: *Actas do XX Congreso Internacional de Ciencias Onomásticas. Santiago de Compostela, 20-25 setembro 1999*. Red. Ana Isabel Boullón Agrelo. A Coruña [CD-rom], s. 475–482.
- Helleland, Botolv: Place-name care and standardization in the Nordic countries. I: *Onoma* 37, s. 325–356.
- Helleland, Botolv: Place-names as bynames (Hardanger, Western Norway). I: *Onomastik. Akten des 18. Internationalen Kongresses für Namenforschung. Trier, 12.–17. April 1993*. Red. Dieter Kremer m.fl. Band VI. Namenforschung und Geschichtswissenschaften. Literarische Onomastik. Namenrecht. Ausgewählte Beiträge (Ann Arbor, 1981). Tübingen, s. 469–475.
- Helleland, Botolv: «... planmæssig historisk-sproglig optegnelse ...». I: *Seksjon for namnegransking. Årsmelding 2001*, s. 51–57.
- Helleland, Botolv: Stadnamn i Oslo og Aker. I: *Kirkebladet for Markus-Lovisenberg* 2/2002, s. 11–13.
- Helleland, Botolv: Stadnamn og religionsskiftet. Ei problematisering med utgangspunkt i *Ullensvang*. I: *Namn och bygd* 90, s. 53–107.
- Helleland, Botolv: Stadnamnrøkt og stadnamnormering i dei nordiske landa. I: *Å kallast med sitt rette namn. Person- og stadnamn i lokalhistoria*. Red. Knut Sprauten. (Skrifter frå Norsk lokalhistorisk institutt 38.) Oslo, s. 43–74.
- Helleland, Botolv: Stedsnavn. I: *Almanakk for Norge for året etter Kristi fødsel 2003*. Utgitt av Universitetet i Oslo. Årg. 189. Oslo, s. 70–74 (same artikkel og same sidetal i nynorskutgåva).
- Helleland, Botolv: [Melding av] Georg Søndergaard: *Danske for- og efternavne. Betydning, oprindelse, udbredelse*. Rødovre [2000]. I: *Studia anthroponymica Scandinavica* 20, s. 154–157.

- Helleland, Botolv: [Melding av] Per Vikstrand: *Gudarnas platser. Förkristna sakrala ortnamn i Mälardalslandskapen*. Uppsala 2001. I: *Namn og Nemne* 19, s. 113–115.
- Helleland, Botolv (red.): *Seksjon for namnegransking. Årsmelding 2001*. Universitetet i Oslo. 68 s.
- Hjelme, Eystein: Tankar kring prosjektet «Stadnamn på Hjelma-gardane i Valldal». Bruksnr. 1 og 2. I: *Nytt om namn* 35, s. 32–34.
- Hoel, Kåre†: Gamle bygdenavn i Eidsberg. I: *Seksjon for namnegransking. Årsmelding 2001*, s. 17–20.
- Jahr, Ernst Håkon: Fra *Haakon* til *Håkon* til *Haakon* igjen. Noen momenter til diskusjonen om skrivemåten *Haakon 7.* og *Haakon Magnus*. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 84–87.
- Johannessen, Ole-Jørgen: Innspill om arkiv og innsamling. I: *Seksjon for namnegransking. Årsmelding 2001*, s. 59–61.
- Johannessen, Ole-Jørgen: Kristne personnavn i norsk middelalder. I: *Kristendommens indflydelse på nordisk navngivning. Rapport fra NORNAs 28. symposium i Skálholt 25.–28. maj 2000*. Red. Svavar Sigmundsson. (NORNA-rapporter 74.) Uppsala, s. 29–57.
- Johannessen, Ole-Jørgen: Stedsnavninnsamling i dag? Noen tanker om morgendagens innsamlingspolitikk. I: *Seksjon for namnegransking. Årsmelding 2001*, s. 45–49.
- Karikoski, Elin Vanja: Patronymer og tilnavn i Nordreisa. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 88–92.
- Korslund, Frode: Forleddene i norske staðir-navn (med noen tanker om etterleddets betydning og navneklassens alder). I: *Namn og Nemne* 19, s. 55–72.
- Kruken, Kristoffer: Guro og Guri i selbutradisjon. Merknad til ei melding. I: *Nytt om namn*, s. 36–37.
- Kruken, Kristoffer: Meir om Bjørn Storberget og personnamna. I: *Nytt om namn* 36, s. 46–48.
- Kruken, Kristoffer: *Mirjam* – tjukk og fager, eller elska av Gud? I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 103–108.
- Kruken, Kristoffer: Sophus Bugge til Amund B. Larsen. «... mere Hensyn til den mere reelle og geografiske Side». I: *Nytt om namn* 35, s. 34–36.
- Kruken, Kristoffer: [Melding av] Knud Knudsen: *Reiseminner 1847–1892*. Red. Bjørn Eithun. Oslo 2001. I: *Namn og Nemne* 19, s. 110–113.

- Kruken, Kristoffer: [Melding av] *Namnlängdsboken. Historien bakom namnen i almanackan*. Red. Eva Brylla. Stockholm 2000. I: *Studia anthroponymica Scandinavica* 20, s. 140–143.
- Kruken, Kristoffer: Bibelsk namnebok. [Melding av] Dag Kjær Smemo: *Bibelsk navnebok. 1200 navn med bakgrunn i Bibelen*. Oslo 2002. I: *Nytt om navn* 36, s. 52–54.
- Larsen, Terje: Offentleg normering av stadnamn og personnamn. I: *Å kallast med sitt rette namn. Person- og stadnamn i lokalhistoria*. Red. Knut Sprauten. (Skrifter frå Norsk lokalhistorisk institutt 38.) Oslo, s. 75–87.
- Liland, Eirik: «Broklus, men aldri rådlus» og noen stadnamn langs kysten. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 119–121.
- Lindemann, Beate: Internasjonale eller særspåklige navn. Litt om fornavnvalget i finsk-, fransk- og tysk-norske familier i Nord-Norge. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 122–125.
- Løøv, Anders: Sørsamiske personnavn fra førkristen tid til nåtid. I: *Kristendommens indflydelse på nordisk navngivning. Rapport fra NORNAs 28. symposium i Skálholt 25.–28. maj 2000*. Red. Svavar Sigmundsson. (NORNA-rapporter 74.) Uppsala, s. 59–66.
- Mattisson, Ann-Christin: [Melding av] Åse Wetås: *Namneskiftet Kristiania – Oslo*. Oslo 2000. I: *Namn och bygd* 90, s. 224–226.
- Mundal, Else: Kvinnenamn og kvinnesyn i den norrøne kulturen. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 128–132.
- Myhren, Magne: Mannsnamn-formene Steidn og Sveidn. I: *Nytt om navn* 35, s. 37–38.
- Myhren, Magne: Sløddfjorden eller Sløttfjorden. I: *Nytt om navn* 36, s. 38–39.
- Myrheim, Frode: Stadnamna på Sørum 131/1. I: *Gammalt frå Stange og Romedal* 2002, s. 120–142.
- Myrvoll, Klaus Johan: Venjastaua – Venjastua – Venjastova. I: *Nytt om navn* 36, s. 24–26.
- Mørck, Endre: Mannsnavn fra Vestfold og Hedmark på 1400-tallet. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 133–136.
- Nedrelid, Gudlaug: Der Personennamenbestand in Henrik Ibsens Gegenwartsdramen unter namentypologischem und namensoziologischem

- Gesichtspunkt. I: *Actas do XX Congreso Internacional de Ciencias Onomásticas. Santiago de Compostela, 20-25 setembro 1999*. Red. Ana Isabel Boullón Agrelo. A Coruña [CD-rom], s. 1719–1728.
- Nedrelid, Gudlaug: Framvoksteren av norske slektsnamn. I: *Å kallast med sitt rette namn. Person- og stadnamn i lokalhistoria*. Red. Knut Sprauten. (Skrifter frå Norsk lokalhistorisk institutt 38.) Oslo, s. 115–137.
- Nedrelid, Gudlaug: Kvinnors tilnamn som samfunnspegel i *Heimskringla*. I: *Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. apríl 2002*. Red. Anfinnur Johansen m.fl. (Annales Societatis Scientiarum Færoensis. Supplementum XXXII.) Tórshavn, s. 251–261.
- Nes, Oddvar: [Melding av] *Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. apríl 2002*. Red. Anfinnur Johansen m.fl. Tórshavn 2002. I: *Namn og Nemne* 19, s. 119–122.
- Nickelsen, Trine: Spor i namn. [Intervju med Sølvi Sogner.] I: *Apollon* 4/2002, s. 8–9.
- Nielsen, Michael Lerche: [Melding av] Tom Schmidt: *Norske gårdsnavn på -by og -bø med personnavnforledd* 1, 2. Vedlegg. Oslo 2000. I: *Studia anthroponymica Scandinavica* 20, s. 150–154.
- Nygaard, Olav Kristian: Stadnamna fortel si soge. I: *Vegusdal. Kultursoge*. [Kristiansand], s. 43–60.
- Nyman, Eva: [Melding av] *Namn gjennom 2000 år – namn i år 2000. Den 9. nasjonale konferansen i namnegransking. Blindern 11.–12. mai 2000*. Red. Kristin Bakken og Åse Wetås. Oslo 2000. I: *Namn och bygd* 90, s. 193–194.
- Nøstdal, Kjell: Fjellnamn. I: *Årbok for Nordfjord 2002. Eit skrift for folkeminne og kulturminne*, s. 48–62.
- Oksfjellelv, Berit: Reliabilitetsproblemet i eit innsamla stadnamnmateriale. I: *Motskrift* 2/2002, s. 44–50.
- Pedersen, Aud-Kirsti: Nordnorsk talemåls- og stadnamnarkiv ved Det humanistiske fakultet, Universitetet i Tromsø. I: *Seksjon for namnegransking. Årsmelding 2001*, s. 31–33.
- Pedersen, Aud-Kirsti: Oppkallingstradisjonar i eit nordnorsk kystmiljø. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 141–147.
- Pedersen, Aud-Kirsti: Women and men in North-Norwegian place names. I: *Actas do XX Congreso Internacional de Ciencias Onomásticas. Santiago de Compostela, 20-25 setembro 1999*. Red. Ana Isabel Boullón Agrelo. A Coruña [CD-rom], s. 1009–1025.
- Pharo, Lars Kirkhusmo: Personnavn og stedsnavn i pre-kolumbianske kulturer i Mesoamerika. I: *Nytt om namn* 35, s. 39–41.

- Reisæter, Guro: Veronika av Kristi ansikt og Electa av Jesus. Klosterliv og namnebruk hos karmelittnonnene i Tromsø. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 161–167.
- Rosbach, Johan Hammond: *Stedsnavn. Norske og utenlandske*. Oslo. 119 s.
- Rydving, Håkan: Saami place-names and personal names in the Nordic countries. I: *Onoma* 37, s. 69–79.
- Sandnes, Berit: Integrasjon av lånenavn. I: *Avgränsning av namnkategorier. Rapport från NORNA:s tjugonionde symposium på Svidja 20–22 april 2001*. Red. Terhi Ainiala og Peter Slotte. Tallinn, s. 149–162.
- Sandnes, Jørn: [Opposisjonsinnlegg] Tom Schmidt: *Norske gårdsnavn på -by og -bø med personnavnforledd*. Doktordisputas ved Universitetet i Oslo, 16. desember 2000. 2. opponent. I: *Namn og Nemne* 19, s. 19–26.
- Schmidt, Michael: Frau Rubens Name. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 175–178.
- Schmidt, Tom: Arkiv og navneforskning sett fra Seksjon for namnegransking. I: *Seksjon for namnegransking. Årsmelding 2001*, s. 21–30.
- Schmidt, Tom: Fornavn i Norge gjennom 1000 år. I: *Å kallast med sitt rette namn. Person- og stadnamn i lokalhistoria*. Red. Knut Sprauten. (Skrifter frå Norsk lokalhistorisk institutt 38.) Oslo, s. 88–114.
- Schmidt, Tom: Guðbrandr – Gudbrand – Gulbrand. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 18–20, s. 179–182.
- Schmidt, Tom: Hitt føroyska studentafelagið og arbeidet for færøyske stedsnavn. I: *Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. apríl 2002*. Red. Anfinnur Johansen m.fl. (Annales Societatis Scientiarum Færoensis. Supplementum XXXII.) Tórshavn, s. 327–338.
- Schmidt, Tom: Steds- og personnavnregistre i by- og bygdebøker. I: *Å kallast med sitt rette namn. Person- og stadnamn i lokalhistoria*. Red. Knut Sprauten. (Skrifter frå Norsk lokalhistorisk institutt 38.) Oslo, s. 172–200.
- Schmidt, Tom: Svar fra doktoranden. I: *Namn og Nemne* 19, s. 26–36.
- Schmidt, Tom: [Melding av] *Jordebok for Bergen bispedømme ca. 1600 med jordebok for hospitalet i Bergen ca. 1617-21*. Utgj. av Riksarkivet ved Ole-Jørgen Johannessen. Oslo 2000. I: *Namn och bygd* 90, s. 182–187.

- Schmidt, Tom: Avhandling om navneleddet *bólstaðr*. [Melding av] Peder Gammeltoft: *The place-name element bólstaðr in the North Atlantic Area*. Copenhagen 2001. I: *Nytt om namn* 36, s. 60–62.
- Smemo, Dag Kjær: *Bibelsk navnebok. 1200 navn med bakgrunn i Bibelen*. Oslo. 238 s.
- Sprauten, Knut (red.): *Å kallast med sitt rette namn. Person- og stadnamn i lokalhistoria*. (Skrifter frå Norsk lokalhistorisk institutt 38.) Oslo. 218 s.
- Stemshaug, Ola: Namnegransking og kulturhistorie. I: *Saga och Sed. Kungl. Gustav Adolfs Akademiens årbok 2002*. Uppsala, s. 138–45.
- Stemshaug, Ola: *Norske innbyggjarnemningar i overført tyding*. Trondheim. 139 s.
- Stemshaug, Ola: Place-names and dialectology. I: *Onoma* 37, s. 219–247.
- Svanevik, Anne: Erfaringer fra arbeid med navnesaker i Statens kartverk. I: *Å kallast med sitt rette namn. Person- og stadnamn i lokalhistoria*. Red. Knut Sprauten. (Skrifter frå Norsk lokalhistorisk institutt 38.) Oslo, s. 29–42.
- Svorkmo, Alf Steinar: Navn som kontaktindikator. I: *Namn og Nemne* 19, s. 93–108.
- Særheim, Inge: *Klokkene, Krossen og Kristennamnet*. Nemne for kristen kultur og tradisjon i sørvestnorske skjergardsnamn. I: *Kristendommens indflydelse på nordisk navngivning. Rapport fra NORNAs 28. symposium i Skálholt 25.–28. maj 2000*. Red. Svavar Sigmundsson. (NORNA-rapporter 74.) Uppsala, s. 163–176.
- Særheim, Inge: Norr. *hjalmr* m. og **hjalmgarðr* m. I: *Eivindarmál. Heiðursrit til Eivind Weyhe á seksti ára degi hansara 25. apríl 2002*. Red. Anfinnur Johansen m.fl. (Annales Societatis Scientiarum Færoensis. Supplementum XXXII.) Tórshavn, s. 375–386.
- Særheim, Inge: Personal names as first element in old settlement names from Southwest-Norway. I: *Actas do XX Congreso Internacional de Ciencias Onomásticas. Santiago de Compostela, 20-25 setembro 1999*. Red. Ana Isabel Boullón Agrelo. A Coruña [CD-rom], s. 351–364.
- Særheim, Inge: «Utanfor, i vest, bryt have paa ...» – Språket som kunst. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 205–209.
- Særheim, Inge: [Melding av] Ola Stemshaug: *Norske innbyggjarnemningar i overført tyding*. Trondheim 2002. I: *Namn og Nemne* 19, s. 109–110.
- Særheim, Inge: [Melding av] Peder Gammeltoft: *The Place-name element bólstaðr in the North Atlantic area*. Copenhagen 2001. I: *Namn och bygd* 90, s. 172–175.

- Torp, Arne: Om større og mindre husdyr i vatn på Sør- og Austlandet. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 210–215.
- Torp, Arne: Større og mindre husdyr i namn på vatn og gardar i Vesterbygda og Bærum. I: *Dengang – på våre kanter*. Årbok 2002, utgitt av Historielaget for Dypvåg, Holt og Tvedestrand, s. 54–65.
- Utne, Ivar: Arabiske navn i Norge. I: *Namn og Nemne* 19, s. 77–92.
- Utne, Ivar: Atikler om noen bibelske navn. I: Dag Kjær Smemo: *Bibelsk navnebok. 1200 navn med bakgrunn i Bibelen*. Oslo, s. 185–222.
- Utne, Ivar: Behandling av utenlandske navneskikker. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 216–220.
- Utne, Ivar: Gifte kvinners etternavn, slektsnavn og mellomnavn. I: *Genealogen* 2/2002, s. 5–19.
- Utne, Ivar: Navn på gårdsbruk som etternavn. I: *Nytt om namn* 35, s. 14–21.
- Utne, Ivar: Navn som har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn. www.hf.uib.no/i/nordisk/navneliste.htm. [Namneliste med ca. 6300 namneformer, for avgjerder etter personnamnlova, sist endra 28.10.2002.]
- Utne, Ivar: Norge og internasjonale navnetrender. I: *Norsklæreren* 5/2002, s. 22–29.
- Utne, Ivar: Ny lov om personnavn. I: *Språknytt* 2/2002, s. 7–9.
- Utne, Ivar: Ny personnavnlov. I: *Nytt om namn* 36, s. 11–18.
- Utne, Ivar: Ola Nordmann og andre fellesnavn. I: *Nordica Bergensia* 27, s. 193–222.
- Utne, Ivar: Tait, «a good Norwegian name for a boy» – «norske» navn for USA's barn. I: *Nordica Bergensia* 28, s. 105–116.
- Utne, Ivar: Navn i tospråklige familier. [Melding av] Guro Reisæter: *Mitra, Jonas, Bjørk og Mohammed. Namn i tospråklige familiar i Tromsø*. Hovudoppgåve i nordisk. Universitetet i Tromsø. Hausten 2001. I: *Nytt om namn* 35, s. 43–45.
- Vatne, Per-Stian: Namn på kjæledyr i Ørsta. I: *Nytt om namn* 36, s. 39–44.
- Veka, Olav: Stadnamn frå inn- og utland. [Melding av] Johan Hammond Rosbach: *Stedsnavn. Norske og utenlandske*. Oslo 2002. I: *Nytt om namn* 36, s. 54–55.
- Veka, Olav: «... ægte hjemlige og passende for Folkeslaget». I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 226–229.
- Venås, Kjell: *Norske innsjønamn IV. Telemark fylke*. Oslo. 480 s.

- Wagner, Åse Kari Hansen: Les noms de lieux scandinaves en Normandie à travers l'exemple des noms en *-tuit* et en *-beuf*. I: *Onoma* 37, s. 205–217.
- Wagner, Åse Kari Hansen: Vikingenes møte med Frankrike. I: *Fortelling og møte mellom kulturer*. Red. Benedikt Jager og Geir Skeie. Stavanger, s. 80–87.
- Wagner, Åse Kari Hansen: «Trier e' det sama så eg blir i august!» Navnet som utgangspunkt for kulturarbeid og språkutviklende aktiviteter. I: *Kulturbarnehagen*. Red. Ingeborg Mjør. Oslo, s. 112–118.
- Wærp, Henning Howlid: Stedsnavn og poesi. I: *Venneskrift til Gulbrand Alhaug*. Red. Tove Bull, Endre Mørck og Toril Swan. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Tromsø, s. 245–249.
- Aarø, Kari Lønning og Jan Rabben: *Namnevandring i Stord og Fitjar*. [Stord]. 232 s.

2001 – tillegg

- Helleland, Botolv: FNs terminologiliste for geografiske namn jamført med Fagordliste for norsk namnegransking. I: *Nordiskt och ryskt i namnforskningen. Rapport från ett symposium om onomastisk terminologi i Uppsala 17 December 1999*. Utgj. Maria Aljioksjina. (Namn och samhälle 11.) Uppsala, s. 76–102.
- Vevle, Odd: *Stadnamn i Mjøsdalen*. Osterøy. 64 s. Vedlegg: «Stadnamnkart. Mjøsdalen».